

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 39 ผู้ประเมินทำการศึกษาเอกสารซึ่งจะขอนำเสนอตามลำดับในหัวข้อต่อไปนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1.1 แนวคิดเกี่ยวกับโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ

1.1.1 ความหมายของสุขภาพ

1.1.2 ความหมายของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ

1.1.3 องค์ประกอบของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ

1.1.4 แนวคิดเกี่ยวกับงานอนามัยโรงเรียน

1.1.5 ขั้นตอนการดำเนินงานเพื่อเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ

1.1.6 กระบวนการพัฒนาโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ

1.1.7 การดำเนินการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพในต่างประเทศและในประเทศไทย

1.2 โครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ

1.3 แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินโครงการ

1.3.1 ความหมายของโครงการ

1.3.2 ความหมายของการประเมินโครงการ

1.3.3 ประโยชน์ของการประเมินโครงการ

1.3.4 ประเภทของการประเมินโครงการ

1.3.5 รูปแบบของการประเมินโครงการ

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ

1.1 ความหมายของสุขภาพ

มีผู้ให้ความหมายของคำว่าสุขภาพไว้หลายท่าน ผู้วิจัยขอนำเสนอความหมาย ดังนี้

พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ (2545) ให้ความหมายของสุขภาพ ไว้ว่าหมายถึง ภาวะที่มีความพร้อมสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย คือ ร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง คล่องแคล่ว มีกำลัง ไม่เป็นโรค ไม่พิการ ไม่มีอุบัติเหตุอันตราย มีสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมสุขภาพ

องค์การอนามัยโลก (WHO:1998) ได้ให้ความหมายของสุขภาพ ไว้ว่า หมายถึง ภาวะแห่งความสมบูรณ์ของร่างกาย จิตใจ และการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมด้วยดี ไม่ใช่เพียงแต่ความปราศจากโรคหรือทุพพลภาพเท่านั้น ในปัจจุบัน มีองค์ประกอบ 4 ส่วน ด้วยกันคือ

1.1.1 สุขภาพกาย (Physical Health) หมายถึง สภาพที่ดีของร่างกาย กล่าวคือ อวัยวะต่างๆ อยู่ในสภาพที่ดี มีความแข็งแรงสมบูรณ์ ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ ร่างกายสามารถทำงานได้ตามปกติ และมีความสัมพันธ์กับทุกส่วนเป็นอย่างดี และก่อให้เกิดประสิทธิภาพที่ดีในการทำงาน

1.1.2 สุขภาพจิต (Mental Health) หมายถึง สภาพของจิตใจที่สามารถควบคุมอารมณ์ได้ มีจิตใจเบิกบานแจ่มใส มิให้เกิดความคับข้องใจหรือขัดแย้งในจิตใจ สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีความสุข สามารถควบคุมอารมณ์ได้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งผู้มีสุขภาพจิตดี ย่อมมีผลมาจากสุขภาพกายดีด้วย ดังที่ John Lock ได้กล่าวไว้ว่า A Sound mind is in a sound body คือ จิตใจที่แจ่มใส ย่อมอยู่ในร่างกายที่สมบูรณ์

1.1.3 สุขภาพสังคม (Social Health) หมายถึง บุคคลที่มีสภาวะทางกายและจิตใจที่สุขสมบูรณ์ มีสภาพของความเป็นอยู่หรือการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข ไม่ทำให้ผู้อื่น หรือสังคมเดือดร้อน สามารถปฏิสัมพันธ์และปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้เป็นอย่างดีและมีความสุข

1.1.4 สุขภาพจิตวิญญาณ (Spiritual Health) หมายถึง สภาวะที่ดีของปัญญาที่มีความรู้ทั่ว รู้เท่าทันและความเข้าใจอย่างแยกได้ในเหตุผลแห่งความดีความชั่ว ความมีประโยชน์และความมีโทษ ซึ่งนำไปสู่ความมีจิตอันดีงามและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

สรุปได้ว่า สุขภาพ หมายถึง การมีร่างกายแข็งแรงปราศจากโรคภัยไข้เจ็บในทุกส่วนของร่างกาย มีสุขภาพจิตดี สุขภาพกาย สุขภาพสังคมและสุขภาพจิตวิญญาณ สามารถปรับตัวให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างปกติสุข

1.2 ความหมายของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ

มีผู้ให้ความหมายของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพไว้หลายท่านผู้วิจัยขอนำเสนอความหมาย ดังนี้

สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (2545) ได้ให้ความหมายของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพว่า หมายถึง โรงเรียนที่มีความร่วมมือร่วมใจกัน พัฒนาพฤติกรรมและสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อสุขภาพ อย่างสม่ำเสมอเพื่อการมีสุขภาพดีของทุกคนในโรงเรียน

กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (2547:8) ได้ให้ความหมายของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพว่า หมายถึง โรงเรียนที่มีขีดความสามารถที่แข็งแกร่ง มั่นคง ที่จะเป็นสถานที่ที่มีสุขภาพอนามัยดีเพื่อการอาศัยศึกษา และทำงาน มุ่งเน้นการเสริมสร้างสุขภาพและป้องกันโรคที่เป็นสาเหตุการตายและความพิการ ให้นักเรียนและบุคลากรในโรงเรียน สมาชิกครอบครัวและชุมชน เพื่อทุกคนสามารถดูแลตนเอง ดัดสินใจควบคุมสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อสุขภาพและสร้างสภาวะที่เอื้อต่อสุขภาพ

องค์การอนามัยโลก (WHO:1998) ได้ให้ความหมายของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพว่าหมายถึง โรงเรียนที่มีขีดความสามารถที่แข็งแกร่ง มั่นคง ที่จะเป็นสถานที่ที่มีสุขภาพอนามัยที่ดี เพื่อการอาศัยศึกษา และทำงาน" "A health promoting school is a constanly strengthening its capacity as a healthy setting for living, learning and working"

จากคำกล่าวของนักวิชาการตั้งที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้พอสรุปได้ว่า ความหมายของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ หมายถึง โรงเรียนที่มีความร่วมมือร่วมใจกัน พัฒนาพฤติกรรมและสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อสุขภาพ โรงเรียนที่มีขีดความสามารถที่แข็งแกร่ง มั่นคง เป็นสถานที่ที่มีสุขภาพอนามัยที่ดีเพื่อทุกคนสามารถดูแลตนเอง ดัดสินใจควบคุมสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อสุขภาพและสร้างสภาวะที่เอื้อต่อสุขภาพ

1.3 องค์ประกอบของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ

กรมอนามัย (2543:3) ได้กล่าวว่าคณะผู้เชี่ยวชาญองค์การอนามัยโลกได้กำหนดองค์ประกอบที่สำคัญของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพไว้ 10 องค์ประกอบซึ่งกรมอนามัยได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานในแต่ละองค์ประกอบไว้ดังนี้

1.3.1 นโยบายของโรงเรียน (School Policy) หมายถึง ข้อความที่กำหนดทิศทางการดำเนินงานด้านส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียน ซึ่งจะส่งผลต่อกิจกรรมและการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการส่งเสริมสุขภาพ มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้โรงเรียนมีนโยบายด้านส่งเสริมสุขภาพที่เกิดจากความเห็นชอบของบุคลากรที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกโรงเรียนและเป็นเรื่องนำทางการดำเนินงานที่ผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบ ทำให้การดำเนินงานมีความเข้มข้นและชัดเจน

นโยบายของโรงเรียนเป็นตัวกำหนดทิศทางของการส่งเสริมสุขภาพแก่นักเรียนโรงเรียน ควรได้กำหนดนโยบายส่งเสริมสุขภาพที่ชัดเจน เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินงานให้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ซึ่งโรงเรียนควรมีนโยบายในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ให้โรงเรียนเป็นสถานที่ปลอดภัยจากอบายมุขและสารเสพติด
2. มีการป้องกันอุบัติเหตุภายในโรงเรียน
3. มีการคุ้มครองผู้บริโภคในโรงเรียน
4. มีการส่งเสริมทัศนสุขภาพในโรงเรียน
5. นักเรียนทุกคนสามารถใช้ทรัพยากรของโรงเรียนได้อย่างเท่าเทียมกัน
6. มีการประเมินผลเพื่อการพัฒนาเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ

จากการกำหนดนโยบายของโรงเรียน หากโรงเรียนได้นำไปเป็นตัวกำหนดทิศทางการส่งเสริมสุขภาพ จะส่งผลดังนี้

1. โรงเรียนมีนโยบายส่งเสริมสุขภาพที่ชัดเจนและเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย สามารถใช้เป็นแนวทางในการจัดทำแผนงาน / โครงการรองรับได้อย่างสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของพื้นที่

2. ครู นักเรียน บุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครองและสมาชิกในชุมชนรับทราบนโยบายส่งเสริมสุขภาพ ก่อให้เกิดความเข้าใจและความร่วมมือในการดำเนินงานเพื่อประโยชน์ทางสุขภาพของทุกคน

1.3.2 การบริหารจัดการในโรงเรียน (School Management Practice) หมายถึง การจัดองค์กรและระบบการบริหารงานเพื่อให้การดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และมีความต่อเนื่อง มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้โรงเรียนมีการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมสุขภาพอย่างเป็นระบบ ในด้านการวางแผนโครงการ การจัดองค์กร การนิเทศติดตาม และการประเมินผล ภายใต้การเชื่อมโยงประสานงานระหว่างบุคคลต่าง ๆ ที่รับบทบาทหน้าที่ชัดเจนทั้งของตนและภาคีต่างๆในชุมชนโรงเรียน

การบริหารจัดการในโรงเรียน การส่งเสริมสุขภาพนักเรียนจะประสบความสำเร็จนั้น การบริหารจัดการเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่ง โดยโรงเรียนควรจัดระบบการบริหารที่มีอยู่ให้เอื้อต่อการพัฒนาโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ รวมทั้งการกำหนดบทบาทภารกิจและขั้นตอนการดำเนินงาน สนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรของโรงเรียนเพื่อการส่งเสริมสุขภาพและการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียน

1. โรงเรียนมีคณะกรรมการส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียนซึ่งประกอบด้วยผู้แทนจากคณะผู้บริหาร คณะครู ผู้ปกครอง เจ้าหน้าที่สาธารณสุขและตัวแทนจากชุมชน

2. คณะกรรมการส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนมีการวางแผนและประเมินผลด้านการส่งเสริมสุขภาพนักเรียน

3. โรงเรียนสนับสนุนการใช้ทรัพยากรของโรงเรียน เพื่อการส่งเสริมสุขภาพนักเรียน

4. โรงเรียนกำหนดบทบาท ภารกิจ และขั้นตอนการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพชัดเจน

5. โรงเรียนมีการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียน เพื่อเพิ่มพูนสมรรถนะในเรื่องสุขภาพ

6. โรงเรียนมีการประสานงานและติดตามการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพอย่างสม่ำเสมอ

การดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพต้องมีความเข้มแข็งและต่อเนื่อง ควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียน ซึ่งอาจเป็นคณะกรรมการที่สรรหากลุ่มบุคคลที่สนใจงานส่งเสริมสุขภาพและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนและสมาชิกในชุมชน เพื่อพิจารณาแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียน ซึ่งควรประกอบด้วยผู้บริหาร ครูและบุคลากรอื่นในโรงเรียน นักเรียน ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน ผู้นำองค์กรในท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในท้องถิ่น

1.3.3 โครงการร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน (School / Community Projects)

หมายถึง โครงการหรือกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพที่ดำเนินการร่วมกันระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครองและสมาชิกของชุมชน มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้โรงเรียนได้มีการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพร่วมกับภาคีต่าง ๆ ในชุมชน ตั้งแต่เริ่มวิเคราะห์สภาพและสาเหตุของปัญหา ร่วมวางแผนในการดำเนินงาน ร่วมดำเนินงาน ร่วมตรวจสอบทบทวน ร่วมแก้ไข พัฒนาและปรับปรุง

การดำเนินงานโครงการเพื่อส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียน อาจแบ่งการดำเนินงานได้เป็น 3 ประเภท คือ ประเภทแรก โครงการ / กิจกรรมที่สามารถดำเนินการได้โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากร/ผู้เกี่ยวข้องภายในโรงเรียนเอง ประเภทที่สอง โครงการ/กิจกรรมที่สามารถบูรณาการเข้าไปในหลักสูตรหรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและประเภทที่สาม คือ โครงการ/กิจกรรมที่โรงเรียนต้องดำเนินการร่วมกับชุมชน

การเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในโครงการหรือกิจกรรมด้านสุขภาพของโรงเรียนก็เพื่อให้ชุมชนได้มีส่วนรับรู้กับสถานการณ์สุขภาพในพื้นที่และเป็นการปรับเปลี่ยนแนวความคิดให้สมาชิกของชุมชนเห็นว่าสุขภาพเป็นหน้าที่ของทุกคนที่ต้องดูแลเอาใจใส่ ไม่ใช่เป็นหน้าที่ของบุคคลหรือหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเท่านั้น และการดำเนินงานจะสำเร็จได้ต้องทำทั้งที่โรงเรียน ในครอบครัว และชุมชนโครงการของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพจึงควรมีคณะทำงานซึ่งประกอบด้วย ครู นักเรียน ผู้ปกครอง เจ้าหน้าที่สาธารณสุข องค์กรในชุมชนร่วมกันดำเนินการดังนี้

1. ร่วมวิเคราะห์สภาพและสาเหตุของปัญหา โดยศึกษาในรายละเอียดว่าโครงการ/กิจกรรมที่จะดำเนินการนั้นมีสภาพและสาเหตุของปัญหาเป็นเช่นไร ทั้งนี้อาจต้องสำรวจข้อมูล สารสนเทศหรือปัจจัยพื้นฐานของโรงเรียนและชุมชนเป็นฐานในการวิเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่งสภาพและสาเหตุของปัญหาที่แท้จริง

2. ร่วมวางแผน โรงเรียนควรกระตุ้น จูงใจให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเพื่อกำหนดเป้าหมายสูงสุดที่ต้องการวัตถุประสงค์ของโครงการ กลุ่มเป้าหมายที่ต้องดำเนินการกิจกรรมที่พึงกระทำ บุคคล/หน่วยงานที่รับผิดชอบและผลสัมฤทธิ์ของโครงการ เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการปฏิบัติ

3. ร่วมดำเนินการ โดยทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ในแผน พร้อมทั้งประชาสัมพันธ์การดำเนินงานทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการให้ชุมชนได้รับทราบ

4. ร่วมตรวจสอบ ทบทวน พัฒนาและปรับปรุง โดยประเมินผลการดำเนินงานที่ผ่านมา อาจประเมินผลโดยการจัดเสวนา ประชาคมหมู่บ้าน สัมภาษณ์หรือสำรวจความพึงพอใจของนักเรียนและชุมชนเพื่อนำข้อเสนอแนะที่ได้รับมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขกลวิธีการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การที่นักเรียน ครู บุคลากรในโรงเรียนและชุมชน มีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ที่จะช่วยสร้างความรู้สึกที่ดีต่อการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนเกิดความร่วมมือและการประชาสัมพันธ์ให้รับรู้การทำงานต่าง ๆ เป็นระยะ ๆ จะช่วยสร้างความรู้สึกพึงพอใจให้แก่ทุกคนที่เกี่ยวข้อง

การส่งเสริมสุขภาพนักเรียนจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน ซึ่งเป็นที่ตั้งของโรงเรียน เช่น การส่งเสริมโภชนาการ การส่งเสริมทันตสุขภาพการดูแลวิทยาส่วนบุคคล เป็นต้น ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนดำเนินการดังนี้

1. โรงเรียนมีการประชุมครู ผู้ปกครอง เรื่องการส่งเสริมสุขภาพนักเรียนอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

2. ผู้ปกครอง เอกชน ชุมชน วัด มีส่วนร่วมในการสนับสนุนและจัดให้มีกิจกรรมด้านส่งเสริมสุขภาพอนามัยอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

3. มีการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพอย่างต่อเนื่อง

4. มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารเรื่องสุขภาพนักเรียนระหว่างบ้านโรงเรียน

5. โรงเรียนและชุมชนร่วมกันค้นหาปัญหาสุขภาพและกำหนดแนวทางแก้ไข

ผลที่ได้รับจากการทำโครงการร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน จะส่งผลดังนี้

1. โรงเรียนมีแผนโครงการส่งเสริมสุขภาพที่เกิดจากการวางแผนซึ่งเชื่อมโยงกับปัญหาและความต้องการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมและการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ

2. ผู้เกี่ยวข้องมีโอกาสร่วมคิดและร่วมดำเนินการในขั้นตอนต่าง ๆ ทำให้แผนงาน/โครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ เป็นที่ยอมรับและเต็มใจให้ความร่วมมือ

3. ระบบบริหารจัดการที่ดี ทำให้ผู้เกี่ยวข้องสามารถปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่อย่างเต็มที่และสะดวก รวมทั้งสามารถประสานงานเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการและเป็นการพัฒนางานเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง

การจัดตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาชุมชนคณะกรรมการโรงเรียนควรสรรหาและแต่งตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาในพื้นที่โรงเรียนตั้งอยู่ เพื่อทำการเผยแพร่ข่าวสารด้านสุขภาพ การจัดหาทรัพยากรสนับสนุน ปรับปรุงการบริการสุขภาพ การผลักดันให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง และผู้นำต่าง ๆ ในชุมชนหลังจากนั้นจึงขอเชิญร่วมประชุมหรือหาโอกาสออกไปพบปะเพื่อแจ้งให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ คัดเลือกผู้สมัครใจและดำเนินการแต่งตั้งต่อไป

1.3.4 อนามัยสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน (Healthy School Environment) การจัดสิ่งแวดล้อมที่ถูกสุขลักษณะในโรงเรียน หมายถึง การจัดการควบคุมดูแลปรับปรุงสิ่งแวดล้อมต่างๆ ในโรงเรียนให้อยู่ในสภาพที่สามารถป้องกันโรคและช่วยลดอุบัติเหตุเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีสุขภาพอนามัยที่ดีตลอดจนเกิดสุขนิสัยที่ดี ซึ่งการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะ นอกจากจะมีผลดีทางด้านร่างกายและจิตใจของเด็กวัยเรียนแล้ว ยังมีผลต่อสุขภาพของครอบครัวและชุมชนด้วย อนามัยสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อให้สิ่งแวดล้อมทางกายภาพของโรงเรียนเป็นไปตามมาตรฐานสุขภาพิบาลสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน
2. เพื่อกำหนดมาตรการควบคุมดูแลสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ส่งเสริมสุขภาพกายและสุขภาพจิตของนักเรียนและบุคลากรในโรงเรียน
แนวทางการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมีดังต่อไปนี้
  1. จัดสนาม ทางเดิน และบริเวณ ให้เป็นระเบียบ ปลอดภัย สะอาด
  2. อาคารเรียนและอาคารประกอบ ควรมีการดูแลและจัดการให้ใช้การได้สะดวกปลอดภัย
  3. ห้องเรียนและห้องสมุด มีแสงสว่างเพียงพอ และจัดไว้อย่างถูกต้อง
  4. ห้องพยาบาลหรือมุมพยาบาลแยกเป็นสัดส่วนอย่างชัดเจนและสะอาดมีเตียงเวชภัณฑ์ และอุปกรณ์ในการปฐมพยาบาล อย่างเพียงพอ และจัดอย่างถูกต้อง
  5. น้ำดื่ม น้ำใช้ สะอาด เพียงพอดลอดิบ
  6. ห้องส้วม และที่ปัสสาวะชายมีจำนวนเพียงพอและถูกสุขลักษณะ
  7. มีอ่างล้างมือบริเวณห้องส้วมและโรงอาหาร ที่สะอาด และเพียงพอ

8. มีภาชนะรองรับขยะที่ถูกสุขลักษณะบริเวณโรงอาหาร ห้องเรียน และบริเวณโรงเรียน อย่างเพียงพอ และเหมาะสม

9. มีท่อหรือรางระบายน้ำใช้การได้ดี ไม่มีน้ำขัง หรือมีการบำบัดน้ำเสีย อย่างเหมาะสม

10. มีการควบคุมสัตว์ แมลงที่เป็นพาหะนำโรค

11. มีการป้องกันอุบัติเหตุในโรงเรียน

12. ไม่มีสิ่งรบกวนจากภายนอกและภายในที่ส่งผลต่อสุขภาพ เช่น กลิ่น เสียง ฯลฯ

สิ่งแวดล้อมทางกายภาพของโรงเรียนหมายถึง อาคารสถานที่ สนามเครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ รวมทั้งพื้นที่ล้อมรอบโรงเรียน สุขาภิบาลและน้ำสะอาดโรงเรียนจัดให้มีสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัย มีสุขาภิบาลที่ถูกหลักอนามัย โรงเรียนสนับสนุนการดำเนินงานกระตุ้นให้นักเรียนรู้จักดูแลรักษาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ สร้างสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่เกื้อหนุนต่อการเรียนรู้บริการสุขภาพ เป็นบริการในพื้นที่ในด้านสุขอนามัยและการให้ความรู้เรื่องสุขภาพแก่กลุ่มเด็กและเยาวชน ด้วยการให้บริการโดยตรงและความร่วมมือกับโรงเรียนจัดบริการสุขภาพพื้นฐานที่จำเป็นของท้องถิ่นหน่วยบริการสุขภาพในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในแผนงานสุขภาพในโรงเรียน หน่วยบริการสุขภาพมีส่วนร่วมในการอบรมครู

1.3.5 การให้บริการอนามัยโรงเรียน (School Health Services) บริการอนามัยโรงเรียน เป็นบริการสุขภาพที่จัดให้แก่เด็กวัยเรียน โดยมีจุดมุ่งหมายให้เด็กวัยเรียนมีสุขภาพดีมีศักยภาพในการเรียนรู้ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักเรียนได้รับการตรวจสุขภาพ การเฝ้าระวังภาวะสุขภาพ การป้องกันโรค และการรักษาพยาบาลเบื้องต้นจากครู และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขบริการอนามัยโรงเรียนที่จัดให้มีดังนี้

1. นักเรียนระดับก่อนประถมศึกษาถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ได้รับการตรวจสุขภาพจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ขึ้นไป ตรวจสุขภาพโดยใช้แบบตรวจสุขภาพตนเอง อย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง

3. นักเรียนที่มีปัญหาสุขภาพ ได้รับการแก้ไข

4. นักเรียนได้รับวัคซีนขั้นพื้นฐานครบตามเกณฑ์ของกรมควบคุมโรคติดต่อ

5. นักเรียนได้รับการบำบัดโรคหนองพยาธิตามแผนการดำเนินงานควบคุมโรค

หนองพยาธิลำไส้ของกรมควบคุมโรคติดต่อ

6. นักเรียนที่มีภาวะโลหิตจาง ได้รับการตรวจเลือด และผู้ที่มีภาวะโลหิตจางจากการขาดธาตุเหล็กได้รับยาเม็ดเสริมธาตุเหล็ก

7. นักเรียนทุกคนได้รับการเฝ้าระวังโรคโลหิตจางธาลัสซีเมีย โดยการตรวจคัดกรองเพื่อหาความผิดปกติ

8. นักเรียนทุกคนได้รับการเฝ้าระวังโรคขาดสารไอโอดีน

9. นักเรียนทุกคนมีการทดสอบสายตาปีละ 1 ครั้ง

10. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-4 ได้รับการตรวจ การได้ยิน ปีละ 1 ครั้ง

11. มีการเฝ้าระวังและส่งเสริมทันตสุขภาพ ตามระบบเฝ้าระวัง

องค์ประกอบนี้ประกอบด้วย 3 ส่วนหลักที่ต้องดำเนินการ ได้แก่ การตรวจสุขภาพ

นักเรียนการเฝ้าระวังภาวะสุขภาพและการจัดบริการรักษาพยาบาลเบื้องต้น

1.3.6 สุขศึกษาในโรงเรียน (School Health Education) สุขศึกษาในโรงเรียนเป็นองค์ประกอบในการส่งเสริมสุขภาพที่สำคัญประการหนึ่งเพราะเชื่อว่าการที่คนมีความรู้ สามารถนำไปสู่เจตคติที่ดีต่อสิ่งนั้น และส่งผลให้มีการนำไปปฏิบัติโครงการสุขศึกษาในโรงเรียน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เด็กวัยเรียนและเยาวชนมีทักษะสุขภาพ (Health Skills) และทักษะชีวิต (Life Skills) และเพื่อให้เด็กวัยเรียนและเยาวชนมีพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสมติดตัวไปสู่ผู้ใหญ่

แนวทางการดำเนินงานในองค์ประกอบนี้มี 2 ส่วน คือ การให้ความรู้และสร้างเสริมเจตคติตามสุขบัญญัติแห่งชาติและการฝึกปฏิบัติเพื่อให้เกิดทักษะที่จำเป็น ซึ่งสอดคล้องกับสุขบัญญัติควรดำเนินการดังนี้

1. จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรด้านส่งเสริมสุขภาพตามสภาพปัญหาหรือความต้องการของท้องถิ่น

2. พัฒนานวัตกรรมสื่อและกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมสุขภาพ

3. จัดให้มีการอบรมผู้นำนักเรียนฝ่ายส่งเสริมอนามัยหรือผู้นำเยาวชนสาธารณสุขในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง

4. จัดกิจกรรมสนับสนุนให้นักเรียนปฏิบัติตามสุขบัญญัติ 10 ประการ

5. มีการสอนทักษะชีวิตแก่นักเรียน เพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่อปัญหาต่างๆ เช่น เอดส์ สารเสพติด พฤติกรรมทางเพศ ฯลฯ

1.3.7 โภชนาการและสุขาภิบาลอาหาร (Nutrition/Food Safety) การส่งเสริมภาวะโภชนาการแก่นักเรียน เป็นการส่งเสริมสุขภาพที่สำคัญทางหนึ่งเนื่องจากเป็นวัยที่กำลังเจริญเติบโต ทั้งทางด้านร่างกาย สมอ่ง ตลอดจนพัฒนาการทางสติปัญญา นอกจากนี้การดูแลสุขภาพภิบาลอาหาร มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการช่วยให้เด็กปลอดภัยจากเชื้อโรคและสารพิษต่างๆ โภชนาการและสุขาภิบาลมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อให้มีการเฝ้าระวัง ป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านโภชนาการ เช่น โรคขาดโปรตีน และพลังงาน โรคอ้วน โรคขาดสารไอโอดีน โรคโลหิตจางจากการขาดธาตุเหล็ก
2. เพื่อให้นักเรียนและบุคลากรในโรงเรียนมีอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการและมีความปลอดภัยในการบริโภค
3. เพื่อให้มีสถานที่รับประทานอาหาร ประงอาหาร และจำหน่ายอาหารที่ถูกสุขลักษณะ องค์ประกอบนี้ประกอบด้วยการดำเนินงานที่สำคัญ 2 เรื่อง ได้แก่ โภชนาการในโรงเรียนและการสุขาภิบาลอาหาร ซึ่งการสุขาภิบาลอาหารสามารถดำเนินการให้ครอบคลุมเรื่องความปลอดภัยของอาหารได้ด้วย วิธีการดำเนินงานโภชนาการและสุขาภิบาลอาหาร โรงเรียนควรดำเนินงาน ดังนี้

1. นักเรียนทุกคนได้รับการเฝ้าระวังการเจริญเติบโต โดยการชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูงและแปลผลปีละ 2 ครั้ง
2. นักเรียนทุกคนได้รับอาหารกลางวันอย่างมีคุณภาพ
3. นักเรียนทุกคนได้ดื่มนมเป็นอาหารเสริม
4. โรงเรียนมีการดำเนินงานตามหลักสูตรสุขาภิบาลอาหาร เกี่ยวกับ
  - 4.1 สถานที่รับประทานอาหารและบริเวณทั่วไป
  - 4.2 สถานที่เตรียมและปรุงอาหาร
  - 4.3 อาหาร น้ำ น้ำแข็ง เครื่องดื่ม
  - 4.4 ภาชนะอุปกรณ์
  - 4.5 ผู้ปรุงอาหารและผู้จำหน่ายอาหาร
  - 4.6 สุขศึกษาเรื่องสุขาภิบาลอาหารแก่นักเรียน ผู้ปรุงอาหารและผู้จำหน่ายอาหาร

1.3.8 การออกกำลังกาย กีฬาและสันทนาการ (Physical Exercise, Sport, Recreation) หมายถึง การส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนและบุคลากรในโรงเรียนมีการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ โดยการจัดสถานที่ อุปกรณ์และกิจกรรมการออกกำลังกาย กีฬาและสันทนาการ พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามาใช้สถานที่และอุปกรณ์หรือเข้าร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นตามความเหมาะสม นอกจากจะทำให้ร่างกายแข็งแรงแล้วยังผ่อนคลายความเครียด ทำให้จิตใจปลอดโปร่งมีกำลังสมองและสติปัญญาในการศึกษาเล่าเรียน และดำเนินกิจกรรมในชีวิตประจำวัน มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อให้มีสถานที่ อุปกรณ์ รวมทั้งกิจกรรมออกกำลังกาย กีฬาและสันทนาการอย่างเหมาะสม
2. เพื่อส่งเสริมให้เกิดชมรม ชุมนุม/กลุ่มออกกำลังกาย กีฬาและสันทนาการขึ้นในโรงเรียน

1. กำหนดให้บุคลากรทุกคนมีการตรวจสุขภาพประจำปี
2. สนับสนุนให้บุคลากรทุกคน มีการดูแลสุขภาพตนเองอย่างสม่ำเสมอ
3. จัดให้มีการเผยแพร่ข่าวสารด้านสุขภาพแก่บุคลากรทุกคน

การส่งเสริมสุขภาพบุคลากรในโรงเรียนหมายถึง การจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อกระตุ้นส่งเสริมให้บุคลากรในโรงเรียนมีพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสม ส่งผลดีต่อสุขภาพของตนเองและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน ในโรงเรียนวัตถุประสงค์เพื่อให้บุคลากรทุกคนในโรงเรียนมีการประเมินสุขภาพ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อสุขภาพ และมีส่วนร่วมในการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนและชุมชน องค์ประกอบนี้มุ่งที่จะส่งเสริมให้บุคลากรทุกคนในโรงเรียน มีพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสม ปฏิบัติดีเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องสุขภาพ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับเรื่องสุขภาพในโรงเรียน โดยให้ความสำคัญอย่างมากกับการสูบบุหรี่และการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในโรงเรียน ทั้งนี้เพื่อป้องกันไม่ให้นักเรียนเห็นตัวอย่างพฤติกรรมเสี่ยงเรื่องสุขภาพและเพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสุขภาพผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ. 2535 ที่กำหนดให้โรงเรียนเป็นสถานที่ห้ามสูบบุหรี่

องค์ประกอบของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ 10 ประการดังกล่าว หากพิจารณาแล้วจะเห็นว่า แบ่งเป็น 2 ส่วน โดยส่วนหนึ่งเป็นองค์ประกอบด้านการบริหาร อันได้แก่ นโยบายของโรงเรียน การบริหารจัดการในโรงเรียนและโครงการร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน องค์ประกอบทั้ง 3 ประการนี้เป็นส่วนสำคัญยิ่งในการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพนักเรียนให้ประสบความสำเร็จ ส่วนองค์ประกอบที่เหลืออีก 7 ประการนั้น เป็นกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ ซึ่งโรงเรียนสามารถให้การส่งเสริมความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อให้โรงเรียนนั้นๆ มีความเด่นในเรื่องการดำเนินตามองค์ประกอบที่แตกต่างกันในลักษณะที่จะเป็นโรงเรียนต้นแบบแก่โรงเรียนอื่นก่อให้เกิดเครือข่ายโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพในระดับท้องถิ่นจนถึงระดับประเทศ ซึ่งจะได้ประสานความร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในการที่จะพัฒนาทุกโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพที่สมบูรณ์ในอนาคต

1.4 แนวคิดงานอนามัยโรงเรียน

จินตนา ยูนิพันธ์ (2541:4) กล่าวว่า งานอนามัยโรงเรียน หมายถึง การจัดกิจกรรมหรือดำเนินการเพื่อ ป้องกัน รักษา และส่งเสริมสุขภาพของบุคลากรในโรงเรียนให้มีสุขภาพดี โดยการดำเนินงานอนามัยโรงเรียนจะประกอบด้วยกิจกรรมหลักๆ 4 ด้านคือ

1.4.1 การบริการสุขภาพในโรงเรียน (School Health Service) เป็นกิจกรรมที่ดำเนินการต่อนักเรียนโดยตรงในการที่จะช่วยให้นักเรียนได้รับการส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค รักษาพยาบาลและฟื้นฟูซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมที่สำคัญเพื่อส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพอนามัยนักเรียนได้แก่

1.4.1.1 บัตรบันทึกสุขภาพประจำตัวนักเรียน ซึ่งทางโรงเรียนจะต้องจัดให้มีไว้ประจำตัวนักเรียนทุกคน ตั้งแต่เริ่มเข้าเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เพื่อใช้ในการบันทึกประวัติบริการสุขภาพที่นักเรียนได้รับจากแพทย์ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขหรือครู

1.4.1.2 การตรวจสุขภาพนักเรียนเป็นการเฝ้าระวังทางสุขภาพเพื่อค้นหาความบกพร่องของสุขภาพ ทั้งทางร่างกาย และจิตใจในระยะเริ่มแรกช่วยให้การแก้ไขรักษาง่ายขึ้น

1.4.1.3 การรักษานักเรียนที่เจ็บป่วยฉุกเฉิน การเจ็บป่วยเล็กน้อยหรือการเจ็บป่วยอย่างกะทันหัน เพื่อให้การรักษา คำแนะนำและการปฐมพยาบาลได้ถูกต้อง นักเรียนที่ให้การรักษาแล้วอาการป่วยไม่ดีขึ้นหรือในรายที่มีอาการรุนแรงควรส่งโรงพยาบาลโดยด่วนแล้วแจ้งให้ผู้ปกครองทราบ ส่วนเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเมื่อตรวจพบนักเรียนที่เจ็บป่วยในรายที่รักษาได้ให้รักษา ถ้ารักษาไม่ได้ให้ส่งต่อแพทย์

1.4.1.4 การติดตามผลการรักษานักเรียนที่เจ็บป่วยซึ่งได้ให้การรักษา รับคำแนะนำจากครู แพทย์ พยาบาล หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุขแล้วต้องมีการติดตามช่วยเหลือในการรักษาที่ถูกต้อง และการติดตามดูอาการและผลของการช่วยเหลือต่อไป ซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญยิ่งที่จะช่วยให้การรักษาได้ผลดี โดยการติดตามในโรงเรียนและการติดตามเยี่ยมที่บ้าน

1.4.1.5 การสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค การสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคเพื่อป้องกันโรคติดต่อที่เป็นอันตรายต่อชีวิตมนุษย์โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนถึงวัยเรียน การสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคควรจะทำในระยะเวลาที่เหมาะสมกับวัยของนักเรียน และตามกำหนดที่เหมาะสมกับวัคซีนแต่ละชนิดตามที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด

1.4.1.6 การส่งเสริมโภชนาการในโรงเรียน เป็นการส่งเสริมการจัดบริการอาหารกลางวันโดยการจัดให้นักเรียนทุกคนได้มีอาหารกลางวันรับประทาน เพื่อเสริมสร้างโภชนาการที่ดี ส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม ซึ่งโรงเรียนอาจมีรูปแบบการจัดบริการอาหารกลางวันที่แตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับงบประมาณ การบริหารจัดการ เช่น การจัดบริการอาหารกลางวันแบบ โรงเรียนทำเอง ให้บุคคลภายนอกมาจำหน่ายหรือให้นักเรียนนำอาหารมาจากบ้านแล้วโรงเรียนจัดทำบางส่วน เป็นต้น สำหรับนักเรียนที่มีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานมีการช่วยเหลือโดยการให้อาหารเสริม(นม) และมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

1.4.2 การสอนสุขศึกษาในโรงเรียน (School Health Education) เป็นการถ่ายทอดความรู้เรื่องสุขภาพอนามัยไปสู่ นักเรียน โดยกระบวนการต่าง ๆ เพื่อให้เกิดประสบการณ์มีเจตคติที่ดีก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในแนวทางที่จะนำไปสู่การเป็นผู้ที่มีสุขภาพดี ซึ่งการสอนสุขศึกษาจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือของบุคลากรที่มีส่วนรับผิดชอบ คือ ครู เจ้าหน้าที่สาธารณสุขและผู้ปกครอง โดยมีเป้าหมายเดียวกัน คือ ต้องการให้นักเรียนมีสุขภาพแข็งแรง ซึ่งการสอนสุขศึกษาของครูอาจเป็นการสอนที่จัดสอดแทรกหรือผสมผสานเข้าไปในหลักสูตร การเรียนการสอนของทุกวิชาในแต่

ละชั้นเรียน ซึ่งจะมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพอนามัยแตกต่างกันออกไป ส่วนเจ้าหน้าที่สาธารณสุขมีบทบาทในการเป็นผู้ให้สุขศึกษาด้วยตนเองโดยการสอนสุขศึกษาในโรงเรียนตามโอกาสต่าง ๆ นอกจากนี้ยังร่วมจัดกิจกรรมส่งเสริมการสอนสุขศึกษาในโรงเรียนร่วมกับผู้นำนักเรียนฝ่ายส่งเสริมอนามัย เช่น การจัดเสียงตามสาย นิทรรศการ การให้ความรู้เกี่ยวกับสุขศึกษาหน้าเสาธง เป็นต้น

1.4.3 อนามัยสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน (School Health Living) การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะเป็นการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค ช่วยให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงเกิดความรู้ความตระหนักและสำนึกในบทบาทหน้าที่ที่พึงมีต่อสิ่งแวดล้อมก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ถูกต้อง มีแนวทางการดำเนินงานดังนี้

1.4.3.1 การควบคุมป้องกันและปรับปรุงสิ่งที่จะเข้าสู่ร่างกายนักเรียนให้ปลอดภัยจากเชื้อโรคหรือสารพิษเพื่อป้องกันมิให้นักเรียนได้รับอันตรายจากสิ่งเหล่านั้น ซึ่งประกอบด้วย

1. การควบคุมอาคารและเครื่องมือสำหรับนักเรียนให้ถูกสุขลักษณะ
2. การจัดหาดูแลน้ำดื่มน้ำใช้ในโรงเรียนให้สะอาดและเพียงพอ
3. การจัดให้มีอ่างล้างมือพร้อมน้ำใช้ที่สะอาดเพื่อให้นักเรียนได้ล้างมือก่อน

รับประทานอาหาร

1.4.3.2 การกำจัดสิ่งขี้ถ่ายและสิ่งเหลือทิ้งที่เกิดขึ้นในโรงเรียน ไม่ให้แพร่กระจายโรคหรือสร้างเหตุรำคาญต่อนักเรียนในโรงเรียนและชุมชน

1. การจัดให้มีส้วมและที่ปัสสาวะชายที่ถูกสุขลักษณะอย่างเพียงพอ
2. การรวบรวมและกำจัดขยะมูลฝอยอย่างถูกวิธี
3. การกำจัดน้ำโสโครกในโรงเรียนไม่ให้เกิดการท่วมขังหรือเน่าเหม็น

1.4.3.3 การปรับปรุงสิ่งแวดล้อมทั่วไปในโรงเรียนให้อยู่ในสภาพน่าอยู่อาศัย ได้แก่

1. การปรับปรุงดูแลบริเวณโรงเรียน สนาม ทางเดิน สวนหย่อม ต้นไม้ต่าง ๆ ให้เกิดความสวยงามและเป็นระเบียบปลอดภัยและนักเรียนได้รับอากาศบริสุทธิ์

2. การจัดห้องเรียนและเครื่องใช้ในห้องเรียนให้ถูกต้อง มีแสงสว่างและระบาย

อากาศได้ดี

3. การจัดห้องพยาบาลให้ถูกสุขลักษณะและจัดหาเครื่องมือเครื่องใช้ให้

ครบถ้วน

4. การดูแลรักษาความสะอาดทั่วไปของสนาม อาคารเรียน ห้องเรียน ห้อง

ส้วมและโรงเรียน

1.4.4 ความสัมพันธ์ระหว่างบ้านและโรงเรียน (School and Home Relationship)

ความสัมพันธ์ระหว่างบ้านและโรงเรียนเป็นกระบวนการสื่อสารสองทางระหว่างบ้านและโรงเรียนในอันที่จะเสริมสร้างความเข้าใจ และความร่วมมือในการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพ รับผิดชอบต่อปัญหาและร่วมกันแก้ไข

ปัญหา ซึ่งในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน ชุมชน และโรงเรียน อาจใช้กิจกรรมหรือวิธีการได้หลายอย่างเช่น การจัดประชุมผู้ปกครองก่อนเปิดภาคเรียนแรกของทุกปีเพื่อให้ผู้ปกครองทราบนโยบายของโรงเรียน และเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่างๆ แก่ โรงเรียน นอกจากนี้ยังมีการรายงานความประพฤติ ภาวะสุขภาพของนักเรียน และผลการเรียนให้ผู้ปกครองทราบ นอกจากนี้โรงเรียนสามารถสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนได้ โดยการให้ใช้อาคารสถานที่ในการจัดบริการทางสาธารณสุข การพัฒนาชุมชน การให้ใช้สนามหรือบริเวณ โรงเรียนในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน เป็นต้น

สำหรับบุคลากรที่รับผิดชอบงานอนามัยโรงเรียนประกอบด้วย ฝ่ายการศึกษา และฝ่ายสาธารณสุข ทั้งที่เป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงและสนับสนุน บุคลากรผู้รับผิดชอบโดยตรง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครูอนามัยโรงเรียน ครูอื่นๆ แพทย์ พยาบาลอนามัยโรงเรียน ส่วนผู้สนับสนุน ได้แก่ เจ้าหน้าที่ปกครอง บิดา-มารดา และตัวนักเรียนเอง

1.5 ขั้นตอนการดำเนินงานเพื่อเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ

กรมอนามัย (2548:19-20) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการดำเนินงานเพื่อเป็นโรงเรียน ส่งเสริมสุขภาพ ดังนี้

1.5.1 สร้างความสนับสนุนของชุมชนและท้องถิ่นเพื่อให้เกิดโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ผู้บริหารโรงเรียนชี้แจงแก่ ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ผู้นำ ชุมชน และ ประชาชนในท้องถิ่นเกี่ยวกับความสำคัญและความจำเป็นในการดำเนินงานสร้างสุขภาพเพื่อให้เกิดความร่วมมือในการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระหว่างโรงเรียนและชุมชน หลังจากนั้น ผู้บริหารโรงเรียนสามารถแจ้งความจำนงเข้าร่วมโครงการได้ที่หน่วยงานต้นสังกัดระดับจังหวัดหรือเขตพื้นที่การศึกษาและประสานการดำเนินงานกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในพื้นที่

1.5.2 จัดตั้งคณะกรรมการส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนสรรหากลุ่มบุคคลที่สนใจงาน ส่งเสริมสุขภาพและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนและชุมชนแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการ ส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียน จำนวน 10-15 คน ซึ่งประกอบด้วย ครู นักเรียน ผู้ปกครอง เจ้าหน้าที่สาธารณสุข และผู้แทนองค์กรในชุมชน โดยคณะกรรมการชุดนี้ จะทำหน้าที่ในการร่วมกันค้นหาแนวทางปฏิบัติเพื่อพัฒนาสู่การเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ

1.5.3 วิเคราะห์สถานการณ์ คณะกรรมการส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียน ดำเนินการสำรวจสถานการณ์ด้านสุขภาพของโรงเรียนและชุมชนเพื่อรวบรวมข้อมูลพื้นฐานในการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพ เช่น สถานการณ์ปัญหาสุขภาพ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ สภาพแวดล้อม ทางสังคม กฎระเบียบ กฎเกณฑ์ กฎหมาย รวมทั้งทรัพยากรในชุมชนที่เอื้อต่อการส่งเสริมสุขภาพ

1.5.4 กำหนดจุดเริ่มต้นในการทำงานคณะกรรมการส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียน นำผลการวิเคราะห์สถานการณ์สุขภาพของโรงเรียนและชุมชนมาร่วมกันระดมความคิดในการกำหนดประเด็นเพื่อดำเนินการ ส่งเสริมสุขภาพตามความต้องการของนักเรียน บุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครองและชุมชน

1.5.5 จัดทำแผนปฏิบัติการ คณะกรรมการส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียน กำหนดนโยบายและแผนปฏิบัติการให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา พร้อมทั้งกำหนดเป้าหมายการดำเนินงาน รูปแบบกิจกรรม บทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้อง ตัวชี้วัดในการติดตามประเมินผล กลไกการประสาน ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและระบบรายงาน

1.5.6 ติดตามและประเมินผล คณะกรรมการส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียน มีการติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินงาน โดยการจัดประชุมแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างผู้เกี่ยวข้องมีการประเมินผลการดำเนินงาน การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลสำเร็จ และมีการปรับแผนงานเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องในการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ

1.5.7 พัฒนาเครือข่ายระดับท้องถิ่น คณะกรรมการส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียนแต่ละโรงเรียนมีการผลักดันและสนับสนุนการดำเนินงานซึ่งกันและกัน ด้วยการสร้างเครือข่ายโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพโดยมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารประสบการณ์ และแหล่งทรัพยากร ตลอดจนมีการจูงใจให้โรงเรียนอื่นๆ ที่ยังไม่ร่วมโครงการเกิดความตื่นตัวและร่วมดำเนินการส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนตามแนวทางโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ

1.6 กระบวนการพัฒนาโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ

กรมอนามัย (2548 : 21-22) กล่าวถึงการพัฒนาโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพตามหลักการบริหารงาน สามารถใช้กระบวนการคุณภาพ (PDCA) เป็นแนวทางดำเนินงาน ดังนี้

1.6.1 การวางแผนดำเนินงาน (Plan)

1. แต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียนเป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งประกอบด้วย ครู นักเรียน ผู้ปกครอง เจ้าหน้าที่สาธารณสุข และผู้แทนองค์กรในชุมชน
2. คณะกรรมการส่งเสริมสุขภาพร่วมกันกำหนดนโยบายส่งเสริมสุขภาพให้ครอบคลุมประเด็นสุขภาพที่จำเป็นต่อการสร้างสุขภาพ เพื่อเป็นทิศทางในการพัฒนา
3. ถ่ายทอดนโยบายสู่นักเรียน ครู ผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้อง
4. จัดทำแผนกลยุทธ์พัฒนาคุณภาพการศึกษาและแผนงานโครงการให้สอดคล้องกับนโยบาย ส่งเสริมสุขภาพคณะกรรมการส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียน นำผลการวิเคราะห์สถานการณ์สุขภาพของโรงเรียนและชุมชนมาร่วมกันระดมความคิดในการกำหนดประเด็นเพื่อดำเนินการส่งเสริมสุขภาพตามความต้องการของนักเรียน บุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครองและชุมชน

5. จัดทำแผนปฏิบัติการ คณะกรรมการส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียน กำหนดนโยบาย และแผนปฏิบัติการให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา พร้อมทั้งกำหนดเป้าหมายการดำเนินงาน รูปแบบ กิจกรรม บทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้อง ตัวชี้วัดในการติดตามประเมินผล กลไกการประสาน ความร่วมมือ ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและระบบรายงาน

6. ติดตามและประเมินผล คณะกรรมการส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียน มีการติดตาม ความก้าวหน้าในการดำเนินงาน โดยการจัดประชุมแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างผู้เกี่ยวข้องมีการ ประเมินผลการดำเนินงาน การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลสำเร็จ และมีการปรับแผนงานเพื่อแก้ไข ข้อบกพร่องในการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ

7. พัฒนาเครือข่ายระดับท้องถิ่น

1.6 การดำเนินการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพในต่างประเทศและในประเทศไทย

แนวคิดเรื่องโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพและศึกษาในโรงเรียนได้เริ่มมาตั้งแต่ปฏิญญาอัลมา อัดดา เมื่อปี ค.ศ.1978 ที่กล่าวว่าโรงเรียนเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญที่จะสอนให้เด็กรู้ว่าการมีสุขภาพดีเป็น อย่างไรและในปี ค.ศ.1992 ที่ประชุมองค์การอนามัยโลก ได้มีการประชุมเรื่อง Global Consultation on School Health Education ได้ทบทวนการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนและได้เสนอแนะวิธีการ ส่งเสริมสุขภาพและศึกษาในโรงเรียน เพื่อให้ประเทศต่าง ๆ นำไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน หลังจากนั้นประเทศต่าง ๆ ได้มีการดำเนินการพัฒนาการส่งเสริมสุขภาพและศึกษามาโดยตลอด และ ในปี ค.ศ.1995 คณะผู้เชี่ยวชาญองค์การอนามัยโลกได้ให้ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพ และศึกษาในโรงเรียนภายใต้แนวคิดที่ว่าทุกโรงเรียนสามารถเป็นจุดเริ่มต้นของการส่งเสริมสุขภาพได้ ทั้งในส่วนบุคคลครอบครัว และชุมชน จึงได้เสนอแนะ กลวิธี Health Promoting School หรือ โรงเรียน ส่งเสริมสุขภาพขึ้น และได้เสนอองค์ประกอบในการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ 10 องค์ประกอบ โดยแต่ละประเทศจะนำองค์ประกอบเหล่านี้ไปใช้ต้องดัดแปลงให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ของแต่ละ พื้นที่ (สุคนธ์ เจียสกุล และนพรัตน์ แก่นาคำ, 2542 : 14) เช่น ประเทศออสเตรเลียมีการก่อตั้งองค์กร ที่ทำหน้าที่ดำเนินงานโครงการสุขภาพในโรงเรียนขึ้นเฉพาะโดยเริ่มก่อตั้ง ตั้งแต่ปีค.ศ.1994 (Australian Association for Health School Communities, 1997) และมีการพัฒนาโครงการสุขภาพใน โรงเรียนเรื่อยมาเพื่อที่จะให้เกิดรูปแบบโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพที่เหมาะสม และได้จัดให้มีการ ดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพขึ้นโดยจัดองค์ประกอบด้านการจัดหลักสูตรอนามัยโรงเรียนแบบ เบ็ดเสร็จ การให้ความสำคัญเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพของโรงเรียน นโยบายและการปฏิบัติใน โรงเรียน การบริการสุขภาพอนามัยโรงเรียน การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบ้าน โรงเรียนและชุมชน การบูรณาการ (ผสมผสาน) มิติด้านกายภาพ สังคม จิตใจ และสิ่งแวดล้อม การเสริมสร้างพลังอำนาจแก่ เด็กให้มีวิจาร์ณญาณและการวิเคราะห์เกี่ยวกับประเด็นปัญหาทางสังคมและสุขภาพ

(Booth & Small, 1997. อ้างถึงใน ชุติกร พัฒนayingเจริญ, 2544 : 27) ซึ่งรูปแบบการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพในออสเตรเลียมีโรงเรียนหลายโรงที่ได้ดำเนินการเป็นรูปแบบที่เป็นแบบอย่างได้ เช่น โรงเรียนประถม คูริ คูริ (Kuri Kuri) ที่ได้จัดให้มีการเปลี่ยนแปลงนโยบาย การปฏิบัติที่ก่อให้เกิดสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมสุขภาพ ส่วนประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพโดยมีแนวทางในการดำเนินการ 3 ประการ คือ

1. หลักสูตรการเรียนการสอน โดยเฉพาะวิชาสุขศึกษาต้องสอดคล้องกับหลักสูตรของโรงเรียนและต้องมีการฝึกทักษะและอบรมครูเพื่อให้พร้อมกับการเรียนการสอน
2. สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนทั้งทางด้านกายภาพและชีวภาพ ต้องมีความปลอดภัยและป้องกันความรุนแรง ตลอดจนองค์กรต้องสร้างความเข้าใจระหว่างครู นักเรียน และผู้ปกครองและ
3. การให้บริการอนามัยโรงเรียน ซึ่งการดำเนินงานโรงเรียน ส่งเสริมสุขภาพนั้น ครู ผู้ปกครองนักเรียนองค์กรเอกชน และชุมชนในท้องถิ่น ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต้องให้ความร่วมมือในการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ (Cerqueira, 1996 ; Nader, 2000 อ้างถึงใน ชุติกร พัฒนayingเจริญ , 2544 : 27)

สำหรับการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพในประเทศไทยนั้น ได้มีการดำเนินการมาตั้งแต่หลังจากการประชุมครั้งล่าสุด Intercountry Consultation on Health Promoting School ซึ่งองค์การอนามัยโลกได้จัดขึ้นเมื่อเดือน ธันวาคม พ.ศ. 2540 ในประเทศไทย กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ได้รับแนวคิดโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ มาดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 นับแต่นั้นมาโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ถือเป็นกลยุทธ์หนึ่งของกรมอนามัย ที่มีจุดมุ่งหมายจะปฏิรูปการสาธารณสุขให้บรรลุวัตถุประสงค์ของแผนพัฒนาการสาธารณสุขฉบับที่ 8 เน้นคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา กลยุทธ์โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ จึงยึดคนในโรงเรียนเป็นหลักซึ่งได้แก่ ครู นักเรียน นักการภารโรง ผู้ปกครอง ผู้ประกอบธุรกิจในโรงเรียน และชุมชนที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน โดยชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมคิดค้นหาและกำหนดปัญหาสุขภาพ ร่วมวางแผนเพื่อแก้ปัญหาพร้อมดำเนินการ ร่วมประเมินผลและร่วมรับประโยชน์จากการดำเนินงานดังกล่าวซึ่งภายใต้โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ได้มีอุดมการณ์และปรัชญาคือการสร้างเยาวชนให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพในอนาคต เพราะเยาวชนในวันนี้ คือ ตัวจริงของคนไทยในวันหน้า ดังนั้นจึงต้องเตรียมความพร้อมไว้ให้กับอนาคตตัวจริงของประเทศไทย ในส่วนของกระทรวงสาธารณสุข ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต และปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสุขภาพ ในสังคมที่เขาอาศัยอยู่การดำเนินงานนับตั้งแต่รับนโยบายในปี 2541 กรมอนามัยได้จัดให้มีการประชุมสัมมนาแก่ผู้บริหารจากกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงเกษตรสหกรณ์ เพื่อนำนโยบายและทิศทางของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ประชาสัมพันธ์แนวทางและกลยุทธ์ของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพให้หน่วยงานต่างๆ ได้รับทราบ และเห็นความสำคัญของการที่โรงเรียนเป็นจุดเริ่มต้น และศูนย์กลางของการส่งเสริม

สุขภาพของทุกคนในชุมชนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะระหว่างผู้เข้าร่วมประชุม และได้คัดเลือกโรงเรียนเพื่อดำเนินการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพต้นแบบ ของสำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย จำนวน 2 โรงเรียนโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพต้นแบบของศูนย์ส่งเสริมสุขภาพเขตจำนวน 12 โรงเรียน โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพต้นแบบ ของจังหวัดๆ ละ 1 โรงเรียน จำนวน 75 โรงเรียน รวมทั้งสิ้นจำนวน 89 โรงเรียน

ต่อมา ในปี พ.ศ. 2542 ได้ขยายการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ อำเภอละ 1 โรงเรียน ปี 2543 กำหนดเป้าหมายขยายการดำเนินการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ เป็นร้อยละ 25 ของโรงเรียนในจังหวัดหรืออย่างน้อยตำบลละ 1 โรงเรียน ในปี 2544 กำหนดให้มีการขยายการดำเนินการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพเป็นร้อยละ 50 ของ โรงเรียนในจังหวัด และในปี พ.ศ. 2545 ได้กำหนดให้ทุกโรงเรียนดำเนินการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ

2. โครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ

ตามที่กรมอนามัยได้ดำเนินงานโครงการเด็กไทยทำได้ในโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ เพื่อมุ่งหวังที่จะพัฒนาคุณภาพตามองค์ประกอบของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพให้เพิ่มศักยภาพเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ จากการดำเนินงานดังกล่าว พบว่าในการพัฒนาโรงเรียนยังมีบางตัวชี้วัดที่เป็นปัญหา เช่น การพัฒนาสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการมีสุขภาพดี อาหารสะอาด ปลอดภัย สุขอนามัย และการดูแลทันตสุขภาพ ในโรงเรียน ซึ่งปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาที่จะต้องเน้นและ สนับสนุนการจัดกิจกรรม โดยให้ความสำคัญกับบทบาทกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนแกนนำและนักเรียนแกนนำที่จะเป็นกำลังสำคัญในการดำเนินงาน และเพื่อแก้ไขปัญหาลักษณะในโรงเรียนร่วมกับครู และผู้ปกครองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

หลักการและเหตุผล

ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 เน้นคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของคน เพื่อให้เข้ามามีส่วนร่วมและรับผลประโยชน์จากการพัฒนาอย่างสมบูรณ์ การพัฒนาสุขภาพสุขภาพจึงควรเริ่มตั้งแต่เด็ก ดังนั้นโรงเรียนจึงเป็นสถาบันการพัฒนาสุขภาพที่สำคัญยิ่ง ในปี 1995 องค์การอนามัยโลกได้ร่วมกับกระทรวงสาธารณสุข โดยสำนักส่งเสริมสุขภาพกรมอนามัย ได้จัดให้มีการประชุม Intercountry Consultation on Health Promoting School เมื่อวันที่ 2-5 ธันวาคม 2540 ณ กรุงเทพมหานคร โดยมีผู้เข้าร่วมการประชุมของประเทศไทยจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการ ทบวงมหาวิทยาลัยและผู้แทนจาก 7 ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งผู้แทนองค์การอนามัยโลกได้เสนอกรอบแนวคิดและวิธีการดำเนินงานในการจัดตั้งโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ (Health Promoting School) เพื่อให้โรงเรียนเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาสุขภาพควบคู่ไปกับการเรียน ซึ่งจะมีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ

และสังคมของประเทศ โดยกำหนดคุณลักษณะของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพว่าเป็นโรงเรียนที่มีขีดความสามารถแข็งแกร่งมั่นคงที่จะเป็นสถานที่ที่มีสุขภาพอนามัยที่ดี เพื่อการอาศัยศึกษาเรียนรู้และทำงาน โดยโรงเรียนเป็นศูนย์กลางในการทำความเข้าใจและส่งเสริมชุมชน ผู้ปกครองและบุคลากรในโรงเรียนได้ร่วมมือกับหน่วยงานและองค์กรในท้องถิ่นริเริ่มสร้างสรรค์ ซึ่งจะส่งผลไปถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ครอบครัวและชุมชนอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน สอดคล้องกับแผนกลยุทธ์เพื่อการพัฒนาสาธารณสุขของกรมอนามัยด้าน Health Promoting School โดยมุ่งบูรณาการงานส่งเสริมสุขภาพ ควบคุมป้องกันโรค อนามัยสิ่งแวดล้อมให้เกิดการพัฒนาแบบองค์รวมในพื้นที่โรงเรียน สร้างกลไกการประสานงานและการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรการบริหารส่วนท้องถิ่นและชุมชน โดยมีจุดมุ่งหมาย กลวิธีและขั้นตอนการปฏิบัติงานที่ชัดเจนเหมาะสม กระทรวงสาธารณสุข โดยกรมอนามัยมียุทธศาสตร์ของการพัฒนาดนคือการที่จะทำให้ทุกโรงเรียนเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ จึงได้จัดทำโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพขึ้น

ด้วยความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยเฉพาะด้านสารสนเทศ (Information Technology) เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้โลกอยู่ในยุคไร้พรมแดนและนำสู่การจัดระเบียบใหม่ทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองระหว่างประเทศ ก่อให้เกิดโอกาสและภาวะคุกคามต่อคุณภาพชีวิต ดังนั้น การพัฒนาคนให้มีคุณภาพและสมรรถภาพคนให้มีพื้นฐานในการคิด เรียนรู้ ทักษะในการจัดการ และการดำรงชีวิต สามารถเผชิญกับการแก้ปัญหาสังคมเศรษฐกิจที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จำเป็นต้องมีการปรับกระบวนการพัฒนาใหม่ให้พร้อมกับการสร้างโอกาสและหลักประกัน ให้ทุกส่วนในสังคมได้ร่วมคิด ร่วมกำหนดแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการและร่วมติดตามประเมินผล โดยต้องให้คนไทยได้รับการพัฒนาทั้ง ด้านสติปัญญา กระบวนการเรียนรู้ และทักษะความรับผิดชอบตนเองรวมทั้งมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาท้องถิ่นและประเทศชาติได้

จากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว มีผลกระทบต่อพฤติกรรมเด็กและเยาวชนบางกลุ่มที่ได้รับอิทธิพลหรือแบบอย่างที่ไม่เหมาะสม มีค่านิยมและวัฒนธรรมตามกระแสตะวันตก นำไปสู่ปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาเพศสัมพันธ์ สื่ออ่วยุ การตั้งครรภ์โดยไม่พึงประสงค์ เอดส์ อุบัติเหตุ สิ่งแวดล้อม จากปัญหาดังกล่าว สถานศึกษามีหน้าที่หลักในการให้ความรู้และส่งเสริมสุขภาพเยาวชนต้องริบเร่งดำเนินการแก้ไขปัญหาโดยและแนวทางการป้องกัน เพื่อพัฒนาศักยภาพให้เด็กและเยาวชนเป็นผู้มีคุณภาพชีวิตที่ดี บรรลุตามความมุ่งหมายและหลักการพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 มาตรา 6 “การจัดการศึกษาเป็นไปเพื่อพัฒนาเด็กไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ ภูมิปัญญาความรู้ และคุณธรรม จริยธรรมในการดำเนินชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข”

จากเหตุผลข้างต้น งานด้านอนามัยโรงเรียน มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการพัฒนาความรู้ด้านสุขภาพ ควบคู่กับการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค พื้นฟูสุขภาพ จึงได้จัดทำโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ โรงเรียนราชดำริ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌมศึกษาเขต 39 ขึ้น ตาม

แนวทางโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ เพื่อให้เด็กและเยาวชนมีสุขภาพกาย จิตที่ดี สามารถปรับตัวอยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

วัตถุประสงค์

1. โรงเรียนกำหนดนโยบายและดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานการประเมินโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ จำนวน 10 องค์ประกอบ
2. เพื่อให้นักเรียน ครู ผู้ปกครอง และชุมชนทุกมีความรู้เกี่ยวกับสุขภาพและมีส่วนร่วมในการสร้างเสริมพฤติกรรมสุขภาพที่ดีตรงตามหลักสุขบัญญัติแห่งชาติ
3. เพื่อให้นักเรียนมีทักษะในการดูแลสุขภาพตนเอง และผู้ปกครองการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาด้านพฤติกรรมสุขภาพและปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพร่วมกัน
4. เพื่อให้นักเรียนสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข มีส่วนร่วมในการสนับสนุนส่งเสริมสุขภาพบุคลากร และจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมไม่เอื้อต่อการเกิดโรค และภัยพิบัติต่าง ๆ

เชิงปริมาณ

1. ทุกโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 39 มีการบริหารจัดการเกี่ยวกับโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ
2. ได้โรงเรียนต้นแบบโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับทองของโรงเรียน

เชิงคุณภาพ

1. โรงเรียนที่มีขีดความสามารถแข็งแกร่ง มั่นคงเป็นสถานที่ที่มีสุขภาพอนามัยที่ดีเพื่อให้นักเรียนทุกคนในโรงเรียนมีความรู้เกี่ยวกับสุขภาพและมีส่วนร่วมในการสร้างเสริมพฤติกรรมสุขภาพที่ดีตรงตามหลักสุขบัญญัติแห่งชาติ
2. นักเรียน ครู บุคลากรในโรงเรียน สมาชิกในครอบครัวและชุมชนทุกคนมีทักษะในการดูแลสุขภาพตนเอง และผู้ปกครองการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาด้านพฤติกรรมสุขภาพและปัญหาสิ่งแวดล้อมร่วมกัน
3. นักเรียนสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขมีส่วนร่วมในการสนับสนุนส่งเสริมสุขภาพบุคลากร และจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมไม่เอื้อต่อการเกิดโรคและภัยพิบัติต่าง ๆ

กลวิธี

1. ผู้บริหารโรงเรียนยอมรับแนวคิดและหลักการของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพพร้อมทั้งกำหนดเป็นนโยบายของโรงเรียน

2. โรงเรียนปรับโครงสร้างและการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพให้มีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพให้เป็นกิจกรรมปกติควบคู่กับการศึกษา
3. หน่วยงานของกระทรวงต่างๆที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนเพื่อให้เกิดการบูรณาการกิจกรรมที่เอื้อต่อการส่งเสริมสุขภาพแบบองค์รวม
4. โรงเรียนแสวงหาความร่วมมือและทรัพยากรจากองค์กรเอกชนและชุมชนในพื้นที่
5. องค์กรที่เกี่ยวข้องและโรงเรียนประชาสัมพันธ์ชักชวนชี้แจงให้เกิดการสนับสนุนจากสื่อมวลชนและนักการเมือง

ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. การสร้างกระบวนการและกลไกพัฒนานโยบายโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ
  - 1.1 จัดประชุมสัมมนา ระดมความคิดเห็นในการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพเพื่อการประสานงานระดับส่วนกลาง
  - 1.2 จัดตั้งคณะกรรมการพัฒนานโยบายโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ เพื่อการประสานงานระดับส่วนกลาง
  - 1.3 จัดทำระเบียบวาระเชิงนโยบาย (Annotated Agenda) เพื่อพิจารณาหาข้อตกลงสำหรับใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานของผู้บริหารที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ โดยอาจจัดให้มีการลงนามรับรองข้อตกลงดังกล่าวร่วมกันระหว่างองค์การอนามัยโลก กระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงสาธารณสุข
  - 1.4 จัดให้มีคณะกรรมการดำเนินการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของจังหวัด
2. จัดทำโครงการและเกณฑ์มาตรฐานกิจกรรมด้านส่งเสริมสุขภาพ
3. ประชุมชี้แจงโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเรื่อง วัตถุประสงค์ เป้าหมาย แนวทางการดำเนินงาน เกณฑ์มาตรฐานกิจกรรมด้านส่งเสริมสุขภาพและการสนับสนุน
4. ดำเนินการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนเป้าหมาย
5. นิเทศ / ติดตาม ประเมินผลความก้าวหน้าและความสำเร็จของโรงเรียน

การประเมินผล

- ตามตัวชี้วัดของเกณฑ์การประเมินโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ จำนวน 10 องค์ประกอบ ระดับเหรียญทองแดง ผ่านเกณฑ์การประเมินขั้น ดีมากไม่น้อยกว่า 4 องค์ประกอบ ไม่ผ่านการประเมินต่ำกว่าขั้นพื้นฐานใน 6 องค์ประกอบ
- ระดับเหรียญเงิน ผ่านเกณฑ์การประเมินขั้น ดีมากไม่น้อยกว่า 6 องค์ประกอบ ไม่ผ่านการประเมินต่ำกว่าขั้นพื้นฐาน ฐานใน 4 องค์ประกอบ

ระดับเหรียญทอง ผ่านเกณฑ์การประเมินขั้นต้นไม่น้อยกว่า 8 องค์กรประกอบ ไม่ผ่านการประเมินต่ำกว่าขั้นพื้นฐานใน 2 องค์กรประกอบ

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. โรงเรียนมีนโยบายและดำเนินกิจกรรม ครอบคลุมทั้ง 10 องค์กรประกอบของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ เพื่อพัฒนาสุขภาพควบคู่ไปกับการศึกษา ส่งผลให้บุคลากรทุกคนในโรงเรียนมีสุขภาพดี
  2. โรงเรียนมีการพัฒนาสู่โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ เพื่อให้นักเรียน ครู ผู้ปกครอง และชุมชนเข้าร่วมกระบวนการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง ส่วนรวม และส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น
  3. นักเรียนทุกคนในโรงเรียนมีความรู้เกี่ยวกับสุขภาพและมีส่วนร่วมในการสร้างเสริมพฤติกรรมสุขภาพที่ดีตรงตามหลักสุขบัญญัติแห่งชาติ มีทักษะในการดูแลสุขภาพตนเอง และผู้ปกครองการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาด้านพฤติกรรมสุขภาพและปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพร่วมกัน
  4. เพื่อให้นักเรียนสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขมีส่วนร่วมในการสนับสนุนส่งเสริมสุขภาพบุคลากร และจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมไม่เอื้อต่อการเกิดโรค และภัยพิบัติต่าง ๆ
- สรุปได้ว่า โครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ หมายถึง กิจกรรมของโรงเรียนของโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ เพื่อส่งเสริม ป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพเด็กวัยเรียนให้อยู่ในสภาพปกติ ปราศจากโรคอันเป็นอุปสรรคในการศึกษาเล่าเรียน และเจริญเติบโตตามวัย

3. แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินโครงการ

3.1 ความหมายของโครงการ

สำราญ มีแจ้ง (2544:6) ได้ให้ความหมายของโครงการว่า หมายถึง ส่วนย่อยส่วนหนึ่งของแผนงานที่ต้องใช้ทรัพยากรในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

สุพัตร์ พิบูลย์และกานดา นาคะเวช (2545:117) ได้ให้ความหมายของโครงการว่า หมายถึง กลุ่มของกิจกรรมที่เห็นว่าเป็นทางเลือกในการยกระดับคุณภาพงานที่ได้รับการคัดสรรแล้วว่ามีความเหมาะสมและน่าจะเกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการยกระดับคุณภาพงานปกติ โดยมีจุดมุ่งหมายเป้าหมายกิจกรรมที่ชัดเจนและมีช่วงระยะเวลาในการดำเนินงานที่แน่นอน

ทวีป ศิริวิศมี (2545:31) ได้ให้ความหมายของโครงการว่า โครงการ (Project) หมายถึง กลุ่มของกิจกรรมที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน มุ่งตอบสนองเป้าหมายเดียวกัน ในแผนงานเดียวกัน โดยมีเวลาเริ่มต้นและสิ้นสุดที่ชัดเจนและเป็นงานพิเศษหรือต่างไปจากงานประจำ (Routine) โครงการจะประกอบด้วยงาน (Task) และกิจกรรม (Activity)

พฤทัย มีนะพันธ์ (2546 : 6) ได้ให้ความหมายของโครงการว่า หมายถึง กิจกรรมที่ดำเนินการขึ้นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของแผนงานที่กำหนดไว้ทั้งยังเป็นกิจกรรมที่ผ่านการอนุมัติจากผู้ที่เป็นเจ้าของโครงการและมีระยะเวลาในการดำเนินงานให้สำเร็จภายใต้ระยะเวลาที่กำหนด

วิสูตร จิระคำเกิง (2548 : 4) ได้ให้ความหมายของโครงการว่า หมายถึงกิจกรรมที่มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน มีกำหนดเวลาเริ่มต้นและสิ้นสุดและการดำเนินงานจะอยู่ใต้ข้อจำกัดของงบประมาณ กำหนดเวลาของงานต่างๆ และคุณภาพของงานตามกำหนด

พิษณุ พงศ์ศรี (2550:34) ได้ให้ความหมายของโครงการว่า หมายถึง มีลักษณะเฉพาะที่จัดทำขึ้นเพื่อเสริมการดำเนินงานในสภาพปกติ โดยมีจุดมุ่งหมาย เป้าหมาย กิจกรรมและระยะเวลาสิ้นสุดที่แน่นอนและจะไม่ซ้ำซ้อนอีก ซึ่งอาจยกเว้นได้ถ้ามีการปรับให้ต่างจากเดิม

เชาว์ อินโย (2553:2) ได้ให้ความหมายของโครงการว่า โครงการหมายถึง ส่วนย่อยส่วนหนึ่งของแผนงานซึ่งประกอบด้วยชุดของกิจกรรมที่จัดขึ้นอย่างมีระบบ มีการกำหนดทรัพยากรในการดำเนินงาน ระยะเวลาดำเนินงานไว้อย่างชัดเจน โดยออกแบบมาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการ

อรทัย ศักดิ์สูง (2553 : ออนไลน์) ได้ให้ความหมายของโครงการว่า หมายถึง กระบวนการที่ก่อให้เกิดสารนิเทศในการปรับปรุงโครงการ และสารนิเทศในการตัดสินใจสัมฤทธิ์ของโครงการ การจัดการประเมินโครงการเพื่อให้ทราบว่า โครงการนั้นบรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้เพียงใด มีปัญหาอุปสรรคอย่างไร จะได้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงโครงการ

David Royse (อ้างถึงในเชาว์ อินโย , 2553 : 2) ได้ให้ความหมายของโครงการว่า หมายถึง ชุดของกิจกรรมที่จัดขึ้นอย่างมีระบบ โดยออกแบบมาเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายที่ต้องการ

จากคำกล่าวของนักวิชาการดังที่กล่าวมาข้างต้น สรุปว่า โครงการ หมายถึง กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลอย่างมีระบบ ซึ่งสามารถนำข้อมูลเหล่านั้นมาใช้ปรับปรุงการดำเนินงานโครงการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทำให้ทราบ ข้อบกพร่อง จุดเด่น จุดด้อย การบรรลุวัตถุประสงค์ เป้าหมายหรือไม่อย่างไร ทำให้เห็นความสำเร็จ ประโยชน์ของโครงการ และช่วยให้ได้ข้อมูลที่จำเป็นสำหรับการนำไปใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับ การดำเนินงานโครงการได้ทั้งในปัจจุบันและอนาคตจะได้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงโครงการ หรือ ดำเนินการบริหารโครงการต่อไปอย่างเหมาะสม

3.2 ความหมายของการประเมินโครงการ

ได้มีผู้ให้ความหมายของการประเมินโครงการไว้หลายท่านดังนี้

การประเมินหรือ “การประเมินผล” มีความหมายตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Evaluation ซึ่งหมายถึง กระบวนการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ การวิจัย (Research) การวัดผล (Measurement) การตรวจสอบรายงานผล (Appraisal) การควบคุมดูแล (Monitoring) การประมาณการ (Assessment) และการพิจารณาตัดสิน (Judgment) เป็นต้น ซึ่งคำดังกล่าวอาจสรุปเป็นความหมายหรือ

คำจำกัดความร่วมกันได้ว่า เป็นการประมาณค่าหรือการประเมินผลที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินงานโดยข้อมูลที่ได้รวบรวมด้วยวิธีการสอบถาม ทดสอบ สังเกต และวิธีการอื่น ๆ แล้วทำการวิเคราะห์เพื่อตัดสินว่าการดำเนินงานนั้นมีคุณค่าหรือบรรลุวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานนั้นมากน้อยเพียงใด

เยาวดี รวงชัยกุล วิบูลย์ศรี (2546) ได้ให้ความหมายของการประเมินโครงการว่า หมายถึง กระบวนการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบเพื่อสรุปผลว่าโครงการนั้น ๆ ได้บรรลุวัตถุประสงค์ / เป้าหมายและมีประสิทธิภาพเพียงใด

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2549 : 11) ได้ให้ความหมายของการประเมินโครงการว่า หมายถึง กระบวนการให้ได้มาซึ่งสารสนเทศเกี่ยวกับ การดำเนินงานในโครงการและผลงานของโครงการ กระบวนการที่ใช้อาจดำเนินการในช่วงก่อนเริ่มโครงการ ระหว่างโครงการดำเนินอยู่ หรือหลังจากโครงการสิ้นสุดแล้ว ทั้งนี้แล้วแต่เจตย์และระบบความคิด ซึ่งจะเป็นตัวกำหนดแบบของการประเมินที่เหมาะสม

พิษณุ พงศ์ศรี (2550 : 4) ได้ให้ความหมายของการประเมินไว้ว่า เป็นกระบวนการตัดสินคุณค่าของสิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยนาสารสนเทศหรือผลจากการวัดมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้

วีระยุทธ์ ชาติตะกัญจน์ (2552 : 2) ได้ให้ความหมายของการประเมินโครงการว่า หมายถึง กระบวนการในการวิเคราะห์ความต้องการสืบค้นและสังเคราะห์สารสนเทศ เพื่อประโยชน์ในการตัดสินใจทางการบริหารจัดการโครงการนั้นๆ ผลจากการประเมินจะออกมาในรูปของการตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างผลที่เกิดขึ้นจริง กับผลที่คาดหวังไว้ล่วงหน้า จุดหมายที่สำคัญของการประเมินโครงการ คือ การเตรียมข้อมูล การจัดทำสารสนเทศเพื่อใช้ในการเปรียบเทียบระหว่างผลที่เกิดขึ้นจริงกับผลที่คาดหวัง อันจะเป็นแนวทางให้ผู้บริหารโครงการนำไปใช้ในการตัดสินใจต่อโครงการ เช่น จะดำเนินการต่อไปหรือไม่ ต้องปรับปรุงโครงการหรือไม่ หรือควรวุฒิโครงการหรือไม่ การประเมินการที่ดีต้องเน้นการประเมินระหว่างดำเนินโครงการ (Formative) เพื่อพัฒนาและปรับปรุงให้โครงการนั้นๆ ประสบความสำเร็จ และมีคุณค่าสูงสุดมากกว่าที่จะทำการประเมินหลังเสร็จสิ้นโครงการ (Summative)

จากคำกล่าวของนักวิชาการดังที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการอย่างมีระบบ ซึ่งสามารถนำข้อมูลเหล่านั้นมาใช้ปรับปรุงการดำเนินงานโครงการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทำให้ทราบข้อบกพร่อง จุดเด่น จุดด้อย การบรรลุวัตถุประสงค์ เป้าหมายหรือไม่อย่างไร ทำให้เห็นความสำเร็จ ประโยชน์ของโครงการ และช่วยให้ได้ข้อมูลที่จำเป็นสำหรับการนำไปใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการได้ทั้งในปัจจุบันและอนาคตจะได้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงโครงการหรือดำเนินการบริหารโครงการต่อไปอย่างเหมาะสม

3.3 ประโยชน์ของการประเมินโครงการ

มีผู้กล่าวถึงประโยชน์ของการประเมินโครงการไว้หลายท่าน ดังนี้

สมคิด พรหมจ้อย (2550: 37) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการประเมินโครงการ ซึ่งพอจะสรุป

ได้ ดังนี้

1. ช่วยให้ข้อมูล และสารสนเทศต่างๆ เพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนโครงการตรวจสอบความพร้อมของทรัพยากรต่าง ๆ ที่จำเป็นในการดำเนินโครงการ ตลอดจนตรวจสอบความเป็นไปได้ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ

2. ช่วยทำให้การกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการมีความชัดเจน

3. ช่วยในการจัดหาข้อมูลเกี่ยวกับความก้าวหน้าปัญหา และอุปสรรคของการดำเนินโครงการ

4. ช่วยให้ข้อมูลเกี่ยวกับความสำเร็จ และความล้มเหลวของโครงการเพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจ และวินิจฉัยว่าจะดำเนินโครงการในช่วงต่อไปหรือไม่ จะยกเลิกหรือขยายการดำเนินงานโครงการต่อไป

5. ช่วยให้ข้อมูลที่บ่งบอกถึงประสิทธิภาพของการดำเนินโครงการว่าเป็นอย่างไร คำนึงค่ากับการลงทุนหรือไม่

6. เป็นแรงจูงใจให้ผู้ปฏิบัติงานในโครงการ เพราะการประเมินโครงการด้วยตนเองจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานได้ทราบผลการดำเนินงาน จุดเด่น จุดด้อย และนำข้อมูลไปใช้ในการปรับปรุง และพัฒนาโครงการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เยาวดี รามชัยกุล วิบูลย์ศรี (2551: 93 – 95) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการประเมินโครงการต่าง ๆ ไว้ดังนี้

1. เป็นเครื่องมือของการรับรองคุณภาพในการบริการ ถึงแม้จะไม่สามารถประกันผลสัมฤทธิ์ขั้นสูงสุดของโครงการได้

2. ช่วยให้ผู้สนับสนุนด้านเงินลงทุนได้รับทราบปัญหา หรืออุปสรรคในการดำเนินงานของโครงการ โดยอาศัยหลักฐานเชิงประจักษ์จากสภาพการณ์ที่เป็นจริง

3. ช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่มีคุณค่าสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4. ช่วยชี้ให้เห็นความสำคัญของแต่ละโครงการตามลำดับก่อนหลัง โดยสามารถจะทราบได้ว่า โครงการใดมีความจำเป็นเร่งด่วนกว่ากัน

5. ช่วยให้ได้ข้อมูลย้อนกลับจากผู้รับบริการ ข้อมูลประเภทนี้ทำให้ทราบถึงข้อจำกัด และปัญหาต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน เพื่อนำมาปรับปรุงโครงการ

6. ช่วยให้ทราบถึงผลผลิตของโครงการทั้งในด้านที่พึงประสงค์ และไม่พึงประสงค์ควบคู่กันไป

กนกวรรณ จันทร์เจริญชัย (2553: 2-10) ได้กล่าวถึงประโยชน์จากการประเมินโครงการ สามารถแบ่งออกเป็นประเด็นหลัก ๆ ดังนี้

1. ถ้าการประเมินและผลของการประเมินเป็นไปตามการคาดหมาย การปฏิบัติงาน และการบริหารจะถือว่าเป็นแนวทางหรือตัวอย่าง ที่จะนำไปใช้เพื่อขยายผลต่อไป
2. หากผลการประเมินออกมาในเชิงลบ ก็จะเป็นแนวทางในการนำไปใช้พิจารณาตัดสินใจ เพื่อปรับปรุงแก้ไขการบริหาร และการปฏิบัติงานให้ถูกต้องเหมาะสมยิ่งขึ้นไป
3. การทำให้ผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติงานตามแผนมีความระมัดระวัง และเตรียมพร้อมที่จะทำงานมากขึ้น

จากคำกล่าวของนักวิชาการดังที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ประโยชน์ของการประเมินโครงการ ช่วยให้ข้อมูลและสารสนเทศต่างๆ เพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนงานและโครงการ ตรวจสอบความพร้อมของทรัพยากรต่างๆ ที่จำเป็นในการดำเนินโครงการ ตลอดจนตรวจสอบความเป็นไปได้ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ทำให้การกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการมีความชัดเจน ทำให้ทราบข้อมูลที่ป้อนบอกถึงประสิทธิภาพของการดำเนินงานของโครงการในด้านความก้าวหน้า ปัญหา อุปสรรคของการดำเนินโครงการและทำให้ผู้ปฏิบัติงานได้ทราบผลการดำเนินงาน จุดเด่น จุดด้อยและนำข้อมูลไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาโครงการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3.4 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการประเมินโครงการ

3.4.1 รูปแบบการประเมินแบบชิปปี้ (CIPP Model)

แนวคิดการประเมินของสตัฟเฟิลบีม ในปี ค.ศ.1971 สตัฟเฟิลบีม

(Daniel L. Stufflebeam, 1971) ได้เขียนหนังสือทางการประเมินออกมาหนึ่งเล่ม ชื่อ "Educational Evaluation and Decision Making) หนังสือเล่มนี้ ได้เป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวาง เพราะให้แนวคิดและวิธีการทางการวัดผล และประเมินผล ได้อย่างน่าสนใจ และทันสมัยด้วย นอกจากนั้นสตัฟเฟิลบีม ก็ได้เขียนหนังสือเกี่ยวกับการประเมิน และรูปแบบของการประเมินอีกหลายเล่มอย่างต่อเนื่อง จึงกล่าวได้ว่า ท่านผู้นี้เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทฤษฎีการประเมิน จนเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปในปัจจุบัน เรียกว่า CIPP Model โดยให้คำนิยามการประเมินว่า หมายถึง กระบวนการรวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่มีประโยชน์ในการนำไปใช้เป็นทางเลือกประกอบการตัดสินใจ มีจุดมุ่งหมายเพื่อเตรียมข้อมูลที่เกี่ยวข้องไว้ใช้ในการตัดสินใจ ผู้ทำการประเมินจะรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจของผู้บริหาร (เชาว์ อินโย, 2553 : 125)

การประเมินทางการศึกษาตามแนวคิดของ Stufflebeam หรือที่รู้จักในนามของ CIPP Model นั้นเป็นการประเมินที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อเตรียมหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องไว้ใช้ในการตัดสินใจโดย

ผู้ประเมินจะมีบทบาทในการรวบรวมข้อมูล และเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจของผู้บริหาร โดยจะทำการประเมิน 4 ด้าน ด้วยกันคือ (สมบูรณ์ ดันยะ, 2546 : 84 - 85)

1. การประเมินสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation) เป็นการประเมินสภาพ เศรษฐกิจ สังคม นโยบายทางการศึกษา นโยบายทางการเมือง ความต้องการของสังคม ปัญหา อุปสรรคต่างๆ ตลอดจนปรัชญาทางการศึกษา ซึ่งจะนำไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจวางแผน กำหนดนโยบาย กำหนดเป้าหมาย และจุดมุ่งหมายที่เหมาะสมกับการจัดการศึกษา

2. การประเมินตัวป้อน (Input Evaluation) เป็นการตรวจสอบความพร้อมของ ปัจจัยเบื้องต้นต่างๆ เช่น บุคลากร อาคารสถานที่ งบประมาณหรืออื่นๆ โดยจะนำไปใช้ประโยชน์

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อระบุ จุดเด่น จุดด้อยของแนวทางที่เลือกใช้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กระบวนการบริหารและกระบวนการ จัดกิจกรรม ต่างๆ หลังจากการนำแผนไปปฏิบัติจริง เพื่อจะได้ปรับปรุงแก้ไขกระบวนการต่างๆ ให้เหมาะสมได้ทันทีขณะที่ ขณะที่กำลังดำเนินการนั้นกำลังกระทำอยู่ เพื่อให้สามารถดำเนินการตาม จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ด้วยดี

4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการตัดสินใจคุณค่าผลผลิตของโครงการทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพซึ่งเป็นเครื่องบ่งชี้ว่า ในการดำเนินงานนี้ได้บรรลุวัตถุประสงค์ ที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารนำไปใช้ตัดสินใจว่าจะใช้ จะปรับปรุง หรือยุบ เลิกโครงการนั้นๆ ไปเลย

การประเมินทางการศึกษาตามแนวคิดของ Stufflebeam นั้น ผู้ประเมินอาจจะเลือก ประเมินเฉพาะด้านใดด้านหนึ่ง หรือประเมินทั้งหมดก็ได้ แต่ถ้าทั้งหมดทุกด้านจะช่วยให้ข่าวสาร แบบ สะสม คือการตัดสินใจหลังจากการประเมินสภาวะแวดล้อมแล้ว จะเป็นแนวทางสำหรับการ ประเมินตัว ป้อน ประเมินกระบวนการ และประเมินผลผลิตในทำนองเดียวกัน การตัดสินใจ หลังจากการประเมินตัว ป้อนแล้ว ก็จะเป็นแนวทางในการประเมินกระบวนการและผลผลิต นอกจากนั้น การประเมินทาง การศึกษารูปแบบนี้ยังสามารถนำไปใช้ช่วยในการ ปรับปรุงโครงการด้วย โดยในการประเมินแต่ละ ขั้นตอนสามารถนำไปช่วยในการตัดสินใจในการ ดำเนินการของขั้นตอนต่อไป

จากการตัดสินใจดังกล่าวได้แยกประเภทการตัดสินใจออกเป็น 4 ประเภทคือ

1. การตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนเพื่อวางวัตถุประสงค์ (planing decision)
2. การตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้างเพื่อวางระบบ (structuring decision)
3. การตัดสินใจเกี่ยวกับการปฏิบัติเพื่อการควบคุมดัดแปลงกระบวนการ

(implementation decision)

4. การตัดสินใจเพื่อปรับการตัดสินใจจากผลของโครงการ ประเมินแผนงานโครงการใน แต่ละขั้นตอนของการดำเนินงานไว้ดังนี้

สุวิมล ติรกันนท์ (2547 : 47 – 48) ได้กล่าวว่าสตัพเฟิลบีมได้พัฒนาแบบจำลองขึ้นในปี ค.ศ. 1971 โดยมีแนวคิดในการสร้างสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ แบ่งการประเมินเป็น 4 ประเด็นตามประเภทของการตัดสินใจ

1. สภาพแวดล้อมเพื่อการวางแผนใช้กำหนดนโยบาย หรือเป้าหมาย เพื่อการคัดเลือกโครงการที่เหมาะสม
2. ปัจจัยนำเข้าเพื่อกำหนดโครงสร้างของการดำเนินงาน ยุทธวิธี วิธีการ แผนในการดำเนินงาน
3. กระบวนการเพื่อกำกับและติดตามการดำเนินงานตามแผน เพื่อปรับปรุงวิธีในการดำเนินงาน รายงานความก้าวหน้าของโครงการ
4. ผลผลิต เพื่อดัดสินใจยุติ ชะลอ หรือขยายโครงการ

Daniel L. Stufflebeam และคณะ ได้ริเริ่มเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการประเมิน โดยเสนอรูปแบบ การประเมินแบบชิป (CIPP Model) ซึ่งมีจุดเน้นสำคัญ คือเป็นกระบวนการประเมินอย่างต่อเนื่องตั้งแต่เริ่มต้นโครงการไปจนถึงสิ้นสุดโครงการเพื่อแสวงหาข้อมูลสำหรับการปรับปรุง แก้ไข ดัดสินใจและพัฒนาโครงการ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การประเมินด้านบริบทหรือสภาวะแวดล้อม (context evaluation: C) เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบข้อมูล และข้อบ่งชี้ที่สำคัญ ซึ่งเป็นที่มาของการจัดทำโครงการ และเป็นบริบทของโครงการ เช่น นโยบายสภาพปัญหา ความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย สถานการณ์ ตลอดจนเงื่อนไขอื่น ๆ เป็นการหาข้อมูลและหลักฐานเชิงประจักษ์ที่จะนำไปสู่การกำหนดหลักการเหตุผล ความเป็นมา ความสำคัญของปัญหา ตลอดจนวัตถุประสงค์ของโครงการ เป็นการตรวจสอบ เพื่อตอบคำถามสำคัญ ๆ เช่น โครงการตอบสนองต่อการแก้ปัญหาหรือความต้องการ หรือความจำเป็นที่แท้จริงหรือไม่ โครงการมีวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานหรือของจังหวัดหรือไม่โครงการมีความเป็นไปได้ในการดำเนินงานโดยได้รับการสนับสนุนจากชุมชนหรือหน่วยงานอื่น ๆ หรือไม่โครงการสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาของจังหวัด กลุ่มจังหวัดหรือของประเทศหรือไม่ อย่างไรก็ตามการประเมินสภาวะแวดล้อมเป็นการประเมินก่อนที่จะเริ่มดำเนินโครงการหรืออาจกล่าวได้ว่า การประเมินสภาวะแวดล้อมเป็นการประเมินเพื่อตัดสินใจวางแผนดำเนินโครงการ

2. การประเมินปัจจัย (input evaluation: I) เป็นการประเมินปัจจัยที่นำมาสู่การดำเนินงานโครงการ เช่น กลุ่มเป้าหมาย บุคลากร ทรัพยากร สื่อ วัสดุอุปกรณ์ ฯลฯ ซึ่งเป็นเครื่องกำหนดโครงสร้างแผนงาน ขั้นตอน กิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการ โดยพิจารณาถึงความเหมาะสม ความเพียงพอ ความพร้อมก่อนที่จะเริ่มต้นโครงการ การประเมินจึงเป็นการตรวจสอบเพื่อตอบสำคัญ เช่น ปัจจัยที่กำหนดไว้ในโครงการมีความเหมาะสม เพียงพอหรือไม่ กิจกรรม/แบบ/ทางเลือกที่ได้เลือกสรรแล้ว ที่กำหนดไว้ในโครงการมีความเป็นไปได้และเหมาะสมเพียงพอการประเมินปัจจัยจะดำเนินการ

ประเมินก่อนเริ่มดำเนินโครงการเพื่อนำข้อมูลมากำหนดโครงสร้างของแผนงาน และขั้นตอนการทำงานต่าง ๆ ของโครงการ

3. การประเมินกระบวนการ (process evaluation: P) เป็นการประเมินระหว่างการทำดำเนินงานโครงการเพื่อหาข้อดีและข้อบกพร่องของการดำเนินงานตามขั้นตอนต่าง ๆ ที่กำหนดไว้เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงาน รวมทั้งนำข้อมูลมาประกอบการตัดสินใจสั่งการเพื่อพัฒนางานต่าง ๆ ตลอดจนเป็นการบันทึกสภาวะของเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นไว้เป็นหลักฐานและเป็นการรายงานผลการปฏิบัติงานของโครงการนั้นด้วย เป็นการตรวจสอบเพื่อตอบคำถามที่สำคัญ เช่น การปฏิบัติงานเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้หรือไม่ กิจกรรม ขั้นตอนใดทำได้หรือไม่ได้ เพราะเหตุใดเกิดปัญหาอุปสรรคอะไรบ้างมีการแก้ไขปัญหายังไร

4. การประเมินผลผลิต (product evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อดูว่าผลที่เกิดขึ้นเมื่อสิ้นสุดโครงการเป็นไปตามวัตถุประสงค์ หรือตามที่คาดหวังไว้หรือไม่ ผลการดำเนินงานคุ้มค่าหรือไม่ รวมทั้งการพิจารณาปรับปรุง ขยาย หรือยุติการดำเนินโครงการ โดยอาศัยข้อมูลจากการรายงานผลที่ได้จากการประเมินสภาวะแวดล้อม ปัจจัยเบื้องต้นและกระบวนการร่วมด้วย เป็นการตรวจสอบเพื่อตอบคำถามสำคัญ เช่น เกิดผล/ได้ผลผลิต/ผลลัพธ์ตามวัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่ คุณภาพของผลลัพธ์เป็นอย่างไร เกิดผลกระทบอื่นใดบ้างหรือไม่ การประเมินผลผลิต เป็นการประเมินโดยเทียบกับวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของโครงการที่กำหนดไว้โดยเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานหรือเกณฑ์ที่สถานศึกษาจัดทำขึ้นโดยทั่วไปแล้วการประเมินผลผลิต จะแบ่งการประเมินเป็น 2 ขั้นตอน คือ ประเมินทันทีเมื่อสิ้นสุดโครงการ และประเมินเมื่อโครงการเสร็จสิ้นไปช่วงระยะเวลาหนึ่ง อาจเป็น 6 เดือน 1 ปี หรือ 2 ปี เป็นต้น ทั้งนี้ เนื่องจากโครงการบางโครงการผลที่เกิดขึ้นมิใช่เกิดในช่วงระยะเวลาสั้น ๆ แต่ต้องเว้นระยะเวลาไปช่วงหนึ่ง ซึ่งเป็นลักษณะการประเมินผลกระทบหรือการติดตามผล

สมคิด พรหมจ้อย (2550 : 57-58) ได้กล่าวว่า การประเมินโดยใช้ชิปปโมเดล (CIPP Model) เป็นการประเมินที่เป็นกระบวนการต่อเนื่อง โดยมีจุดเน้นที่สำคัญ คือ ใช้ควบคู่กับการบริหารโครงการเพื่อหาข้อมูลประกอบการตัดสินใจอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา ซึ่งแนวทางการประเมินในด้านต่าง ๆ มีรายละเอียด ดังนี้

1. การประเมินบริบท หรือสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation : C) เป็นการประเมินเพื่อให้ได้ข้อมูลสำคัญ เพื่อช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ ความเป็นไปได้ของโครงการ

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation : I) เป็นการประเมิน เพื่อใช้ข้อมูลตัดสินใจปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการว่าเหมาะสมหรือไม่ โดยดูว่าปัจจัยที่ใช้จะมีส่วนช่วยให้บรรลุจุดมุ่งหมายของโครงการหรือไม่

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P) เป็นการประเมินระหว่างการทำงานโครงการ เพื่อหาข้อดี และข้อบกพร่องของการดำเนินงานตามขั้นตอนต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ และเป็นการรายงานผลการปฏิบัติงานของโครงการนั้นด้วย

4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อดูว่าผลที่เกิดขึ้นเมื่อสิ้นสุดโครงการเป็นไปตามวัตถุประสงค์ หรือตามที่คาดหวังไว้หรือไม่ โดยอาศัยข้อมูลจากการ

ยาวดี ราชชยกุล วิบูลย์ศรี(2551:56-59) ได้กล่าวว่าแนวคิดการประเมินของสตีฟเฟิลบีมว่าการประเมินเป็นกิจกรรมที่มีลักษณะเป็นกระบวนการคือ มีความต่อเนื่องกันในการทำงานอย่างครบวงจร จะต้องมีการระบุหรือบ่งชี้ข้อมูลที่ต้องการ และมีการเก็บรวบรวมข้อมูลตามที่ได้ระบุหรือบ่งชี้ไว้ แล้วนำเอาข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้นั้น จัดทำให้เป็นสารสนเทศ โดยสารสนเทศที่ได้มานั้น จะต้องมีความหมายและประโยชน์ เพื่อนำไปเสนอใช้ประกอบการตัดสินใจในการกำหนดทางเลือกใหม่ หรือแนวทางดำเนินการต่อไป

ชาร์ อินโย (2553 :126 – 127) ได้แบ่งการประเมินออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. การประเมินสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation) เป็นการประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อกำหนดโครงการ เป็นสิ่งที่อยู่ภายนอกโครงการแต่มีผลต่อความสำเร็จ หรือความล้มเหลวของโครงการ และเป็นการพิจารณาความจำเป็นที่ต้องจัดทำโครงการดังกล่าว ได้แก่ ความต้องการของชุมชน และกลุ่มเป้าหมายของโครงการ จำนวนประชากร สภาพเศรษฐกิจ และปัญหาของชุมชน ตลอดจนนโยบายของหน่วยงานระดับบน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นประโยชน์ ในการนำไปใช้ตัดสินใจวางแผน กำหนดนโยบาย กำหนดเป้าหมาย และกำหนดจุดมุ่งหมายของโครงการได้อย่างเหมาะสมต่อไป

2. การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) เป็นการประเมินทรัพยากรที่จำเป็นที่จะนำมาใช้ในการดำเนินโครงการว่ามีความเป็นไปได้ มีความเหมาะสมและมีความเพียงพอ หรือไม่ ทรัพยากรที่จำเป็น ได้แก่ งบประมาณ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ เวลา กลุ่มเป้าหมาย เทคโนโลยีและแผนการดำเนินงาน การประเมินปัจจัยนำเข้านำไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจหาวิธีดำเนินงานโครงการให้เป้าลุ่มเป้าหมาย

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินการบริหารโครงการ การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการ การนำปัจจัยนำเข้าของโครงการมาใช้เหมาะสมหรือไม่ กิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นจะบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่ สารสนเทศต่าง ๆ จะถูกวิเคราะห์รวบรวม และนำเสนอผู้ดำเนินงานโครงการ อาจจะต้องการสารสนเทศทุกวัน หรือใน ตอนเริ่มต้นโครงการเป็นการบันทึกเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในขณะที่ดำเนินงานโครงการไว้เป็นหลักฐาน การประเมินกระบวนการมีประโยชน์ในการค้นหาจุดเด่น หรือจุดแข็ง (Strengths) หรือ จุดด้อย (Weakness) ของโครงการนำไปใช้ในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุงการดำเนินโครงการต่อไปให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินผลที่ได้จากโครงการว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่ คำนวณค่าเพียงใด โดยนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ มุ่งตอบคำถามว่า โครงการประสบความสำเร็จตามแผนที่กำหนดไว้หรือไม่ ผลการประเมินจะทำให้ได้สารสนเทศในการพิจารณาตัดสินใจ ยุติ ปรับขยาย หรือทำงานเป็นประจำ การประเมินผลผลิตจะทำการประเมิน 2 ขั้นตอน คือ ประเมินทันทีที่สิ้นสุดโครงการเรียกว่าการประเมินผลลัพธ์และการประเมินผลกระทบของโครงการทั้งบวกและลบ

จากการศึกษาถึงแนวคิดการประเมินโครงการของ สตีฟเฟิลบีม สรุปได้ว่ารูปแบบการประเมินโครงการแบบ CIPP Model เป็นรูปแบบการประเมินที่มีความต่อเนื่องกันในการดำเนินงานอย่างครบวงจร มีการเก็บรวบรวมข้อมูลตามที่ได้กำหนดไว้ แล้วนำข้อมูลที่ได้นั้นจัดทำให้เป็นสารสนเทศเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ เพื่อปรับปรุงโครงการอย่างทันทั่วทั้งที่ โดยแบ่งเป็น 4 ด้าน คือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต

3.4.2 รูปแบบการประเมินของ CPO (CPO'S Evaluation Model)

การประเมินโครงการเป็นกระบวนการรวบรวมข้อมูลและสารสนเทศที่จำเป็นซึ่งจะนำไปสู่การตัดสินใจความสำเร็จ รวมทั้งการแก้ไขปรับปรุง พัฒนา ตลอดจนการสร้างและการกำหนดทางเลือกใหม่ในการดำเนินโครงการ ดังนั้นกิจกรรมการประเมินโครงการจึงเป็นกระบวนการรวบรวมข้อมูลและสารสนเทศที่ จำเป็น เกี่ยวกับปัจจัยขั้นพื้นฐานของโครงการ ตลอดจนกระบวนการที่ปฏิบัติระหว่างดำเนินโครงการและผลผลิตของโครงการภายใต้กิจกรรมและช่วงเวลาที่กำหนด หรือวางแผนไว้

เยาวดี ราชย์กุล วิบูลย์ศรี (2553 : 307-313) ได้พัฒนาเป็นรูปแบบหรือแบบจำลองของการประเมินโครงการขึ้น ซึ่งเป็นแบบที่เหมาะสมกับประเทศไทยมากที่สุด

จากแบบจำลองข้างต้นจะเห็นได้ว่า การประเมินโครงการตามแนวคิดของเยาเวตี ราง ชัยกุล วิบูลย์ศรี ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ส่วนใหญ่ ๆ ที่เกี่ยวข้องซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่อง ตามลำดับ คือ ปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการ (Context) กระบวนการปฏิบัติ ระหว่างดำเนินโครงการ (Process) และ ผลผลิตของโครงการ (Outcome) เพื่อให้มีความเข้าใจง่ายขึ้น กล่าวถึงองค์ประกอบแต่ละส่วนพอสังเขป ดังนี้

1. ปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการ (Context) หมายถึง บริบทต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการทั้งปวง เช่น ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ทางสังคม ทางวัฒนธรรม รวมทั้งปัจจัย ทางกายภาพ และทางด้านจิตใจ เป็นต้น การประเมินในส่วนนี้เป็นการประเมินสภาวะแวดล้อมหรือ บริบทต่าง ๆ ของโครงการที่กำหนดไว้ว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ เพียงใดโดยพิจารณาถึง

1.1 ความต้องการจำเป็นของโครงการ (Needs Assessment) เพื่อให้ทราบถึงความ จำเป็นหรือความต้องการของผู้มีส่วนได้เสียต่อโครงการ บางครั้งอาจมีปัจจัยภายนอกเข้ามาเกี่ยวข้อง มาก นับตั้งแต่ความต้องการของโครงการ เช่น อาจเป็นโครงการเพื่อสนองนโยบายรัฐบาล ยุทธศาสตร์ การพัฒนากลุ่มจังหวัด/จังหวัด หรือเพื่อสนองนโยบายของผู้บริหารหน่วยงานมากกว่าเป็นความต้องการ ที่แท้จริงของผู้มีส่วนได้เสีย

1.2 ความเป็นไปได้ของโครงการ (Feasibilities) เพื่อให้ทราบโอกาสในการจัดทำ โครงการ ต้องวิเคราะห์ให้เห็นถึงปัญหาที่เป็นอุปสรรคหรือข้อจำกัด ซึ่งเกิดขึ้นในระหว่างดำเนิน โครงการ ทั้งนี้เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาเสนอเป็นข้อสารสนเทศ หรือข้อสังเกตซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการแก้ไข ปรับปรุงโครงการ หรือเพื่อเสนอทางเลือกใหม่ในการดำเนินโครงการ ตลอดจนเพื่อประโยชน์ในการเจรจา ต่อรองกับหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องในส่วนที่เป็นเงื่อนไขบางประการ อันจะนำไปสู่การยุติปัญหาในที่สุด

1.3 วัตถุประสงค์ของโครงการ (Objectives) เพื่อระบุถึงสิ่งที่ต้องการจะให้เกิดขึ้นจาก โครงการ โดยพิจารณาถึงผลจากกิจกรรมของโครงการในสภาพความเป็นจริงส่วนผู้ที่มีผู้มีส่วนได้เสีย กับโครงการไม่ทราบวัตถุประสงค์ที่แน่นอน จึงจำเป็นต้องแจ้งหรือชี้แจงให้ผู้มีส่วนได้เสียได้เข้าใจถึง วัตถุประสงค์ต่าง ๆ ของโครงการ ทั้งนี้เพื่อให้ความสำคัญกับโครงการ และเพื่อให้เกิดความสะดวก รวมทั้งการได้รับความร่วมมืออย่างเต็มที่

1.4 ความพร้อมและทรัพยากร (Readiness and Resources) ในด้านต่าง ๆ เช่น เงินทุนหรืองบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ บุคลากร เป็นต้น ปัญหาเรื่องงบประมาณอาจส่งผลถึงวัสดุอุปกรณ์ และค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผลกระทบที่เกิดขึ้นเพราะปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องใน เรื่องของความต้องการและความเป็นไปได้ดังกล่าวมาแล้ว ทำให้การดำเนินโครงการล่าช้าและมี ค่าใช้จ่ายสูงขึ้นได้

จากที่กล่าวมาในเรื่องของสภาพแวดล้อมจะเห็นได้ว่า การดำเนินโครงการในอดีตที่ผ่านมา มักจะขาดข้อมูลพื้นฐาน ไม่คำนึงถึงสภาพแวดล้อม แล้วมักวางแผนไว้อย่างหลวม ๆ โดยอ้างว่าเพื่อ

ความยืดหยุ่น ทำให้ไปสู่การปฏิบัติได้ยากหรือไม่ได้ผลเท่าที่ควร ส่วนเรื่องความเป็นไปได้ของโครงการ ตลอดจนวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้และความพร้อม รวมทั้งทรัพยากรในด้านต่าง ๆ นั้นเป็นปัจจัยทางสถานะแวดล้อมที่สำคัญสำหรับการประเมิน ซึ่งผู้ประเมินโครงการจะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบและครบถ้วนเสมอทั้งนี้เพื่อชี้ประเด็นปัญหาและเพื่อให้ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติได้อย่างสัมฤทธิ์ผลต่อไป

2. กระบวนการปฏิบัติระหว่างดำเนินโครงการ (Process) หมายถึงขั้นตอนหรือกรรมวิธีที่จะต้องปฏิบัติตามลำดับก่อนหลังอย่างเป็นระบบและครบวงจร ในระหว่างดำเนินโครงการ กระบวนการดังกล่าวอาจแตกต่างกันไปตามเป้าหมายเชิงปรัชญาของแต่ละโครงการนั้นๆ แต่สำหรับการประเมินโครงการโดยทั่วไปมีองค์ประกอบสำคัญที่จะต้องพิจารณาเป็นพิเศษ ก็คือ ความสอดคล้องของกิจกรรมและช่วงเวลา โดยพิจารณาถึง

2.1 กิจกรรม (Activity) เพื่อให้ทราบว่ากิจกรรมนั้นๆ มีความสอดคล้องหรือตรงกับวัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่และมีการจัดลำดับที่เหมาะสมต่อเนื่องกันมากหรือน้อยเพียงใด

2.2 ช่วงเวลา (Timing) เพื่อให้ทราบว่าช่วงเวลาที่จะดำเนินโครงการทางด้านกิจกรรมนั้นๆ มีความเหมาะสมเพียงไร มีข้อจำกัดประการใดและเวลาที่กำหนดไว้นั้น สามารถปรับเปลี่ยนไปจากเดิมได้ตามความจำเป็นหรือไม่ และเพราะเหตุใด

3. ผลผลิตของโครงการ (Outcomes) คำว่า ผลผลิต (Outcome) นั้นมีความหมายครอบคลุมคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ทั้ง 3 คำดังนี้ Product (ผลิตผล) Output (ผลลัพธ์) และ Outcome (ผลผลิต) ด้วยเหตุนี้คำว่า ผลผลิตของโครงการ หมายถึง ผลงานหรือผลที่ได้รับจากการกระทำกิจกรรมใด ๆ ของแต่ละโครงการโดยสามารถแบ่งผลงานดังกล่าว เป็น 3 ประเภท คือ ผลรวม (Overall) ผลกระทบ (Impact) และคุณค่าหรือประโยชน์ (Utility) ตามลำดับ ในการประเมินผลผลิตของโครงการใดๆ ก็ตาม จึงเป็นการประเมินเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการนั้นๆ โดยพิจารณาถึง

3.1 ผลรวม (Overall) เพื่อให้ทราบถึงผลที่เกิดขึ้นทั้งหมดจากกิจกรรมของโครงการ ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม

3.2 ผลกระทบ (Impact) เพื่อให้ทราบถึงผลที่ตามมาจากการดำเนินโครงการนั้นๆ ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม รวมทั้งผลกระทบจากที่คาดหวังและมิได้คาดหวังไว้

3.3 คุณค่าหรือประโยชน์ (Utility) เพื่อให้ทราบถึงคุณค่าหรือความสำคัญของผลที่ได้จากการประเมิน ทั้งนี้เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจหรือเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมต่อไป

กล่าวโดยสรุป การประเมินผลผลิตของโครงการจะทำให้ทราบข้อมูลที่แท้จริงได้อย่างครบถ้วน แม้ว่าในบางครั้งจะมีปัญหาอุปสรรคที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเหตุผลทางกฎระเบียบและเงื่อนไขบางประการทำให้การประเมินโครงการในบางครั้งไม่สามารถครอบคลุมทุกขั้นตอนที่กำหนดไว้ได้ บางโครงการจึงอาจจะประเมินเฉพาะผลผลิตที่เป็นผลรวม หรือบางโครงการก็

อาจจะประเมินเฉพาะความรู้สึกทั่วไปของผู้เกี่ยวข้องที่มีต่อโครงการเท่านั้น ด้วยเหตุนี้การประเมินผลผลิตของโครงการจึงต้องยืดหยุ่นไปตามสภาพที่เหมาะสมและความจำเป็นของแต่ละโครงการ

คุณลักษณะสำคัญของแบบจำลองซีโป (CPO)

แบบจำลองการประเมิน ซีโป (CPO) ที่ได้พัฒนามาเพื่อใช้ประเมินโครงการต่าง ๆ ในประเทศไทยนั้นได้เน้นการประเมินในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง โดยเริ่มตั้งแต่การประเมินปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อมอย่างละเอียด การประเมินกระบวนการการปฏิบัติระหว่างดำเนินโครงการและการประเมินผลผลิตของโครงการตามลำดับจึงนับว่าเป็นรูปแบบของการประเมินที่ครบวงจร

กล่าวโดยสรุปคุณลักษณะที่สำคัญของแบบจำลองซีโป (CPO) ได้พัฒนามาจากแนวความคิดหลัก 4 ประการ คือ

1. แนวคิดเกี่ยวกับการเจรจาต่อรองทั้งทางตรงและทางอ้อม
2. แนวคิดเกี่ยวกับการให้ความสำคัญแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเพื่อให้ผลการประเมินเป็นที่ยอมรับและนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม
3. แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินที่เป็นระบบอย่างครบวงจรและตั้งอยู่บนพื้นฐานของคุณธรรมในสังคม
4. แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินที่สอดคล้องกับบริบทซึ่งเป็นสภาวะแวดล้อมของโครงการ

3. รูปแบบการประเมินของไทเลอร์ (Tylerion Model)

ไทเลอร์ (Tyler) เป็นนักประเมินที่ให้ความสนใจและพัฒนารูปแบบการประเมินมาใช้ในการประเมินโครงการทางการศึกษานอกจากจะเป็นบุคคลที่มีความสำคัญทางการประเมิน แล้วยังเป็นผู้ที่ให้แนวคิดสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรอีกด้วย สำหรับความหมายของการประเมินมี 2 ประการ คือ

1. เพื่อตรวจสอบว่า บรรลุผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย ของโครงการที่ได้กำหนดไว้ ในรูปของจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม มากน้อยเพียงใด
2. เพื่อหาข้อมูลสารสนเทศมาใช้ในการพัฒนาโครงการบทบาทของการประเมิน มีบทบาทสำคัญในการจัดหาข้อมูลสารสนเทศ ที่แสดงว่าการจัดดำเนินโครงการบังเกิดผล
  - 2.1 กำหนดจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมให้ชัดเจนว่า เมื่อเสร็จสิ้นโครงการแล้ว ผู้เข้าร่วมโครงการจะต้องเกิดพฤติกรรมอะไรบ้าง อาจเป็นพฤติกรรมรายบุคคลหรือพฤติกรรมราย กลุ่มก็ได้
  - 2.2 กำหนดและเลือกเนื้อหาสำคัญที่จะทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการได้เกิดการ เรียนรู้แล้วมีการเปลี่ยนแปลงไปตามจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมที่กำหนดไว้
  - 2.3 กำหนดประสบการณ์การเรียนการสอน สถานการณ์และวิธีการต่าง ๆ ที่จะทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการได้แสดงพฤติกรรมที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้

2.4 เลือกและสร้างเครื่องมือ ที่จะใช้ในการวัดพฤติกรรม ที่ได้ระบุไว้ใน จุดมุ่งหมาย เพื่อให้ได้ ข้อมูลที่ระบุว่าได้มีการบรรลุจุดมุ่งหมายเพียงใด

2.5 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับ และใช้เป็นข้อมูลย้อนกลับเปรียบเทียบกับจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ เพื่อการพิจารณาจุดเด่นและจุดด้อยของโครงการด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้การประเมินตาม รูปแบบนี้มีลักษณะเป็นการประเมินในระบบปิดกล่าวคือสนใจผลหรือส่วนประกอบเฉพาะ ที่จะใช้เพื่อ ประเมินจุดมุ่งหมาย เท่านั้นไม่คำนึงถึงผลอย่างอื่น ลักษณะสำคัญอีกประการ คือเป็นการประเมินผลรวม สรุป (Summative Evaluation) ที่เน้นผลสุดท้าย มีประโยชน์ต่อการปรับปรุงโครงการน้อยมาก

4 . รูปแบบการประเมินของครอนบาค (Cronbach Model)

ตามแนวคิดเห็นของครอนบาค (Cronbach) นั้นการประเมินผลมีความหมายกว้างๆ ว่า "คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลและใช้ข้อมูลนั้นเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการทางการศึกษา" คำว่า โครงการในความเห็นของครอนบาค (Cronbach) นั้น อาจจะเป็นกิจกรรมใดก็ได้เช่น กิจกรรมการเรียน การสอน คำแนะนำที่แจกจ่ายให้คนส่วนใหญ่ปฏิบัติตามหรือการทดลองทาง การศึกษาก็ได้ (Cronbach:1963 ; อ้างถึงในสำราญ มีแจ้ง 2544 : 116 - 121) โดยครอนบาคมีความเห็นว่าการ ประเมินผลนั้นเกี่ยวข้องกับกิจกรรมมากมายหลายอย่าง และไม่มีหลักการใดจะ ครอบคลุมได้ว่า จะ ยึดถือกิจกรรมใดบ้างในทุกๆ สถานการณ์ ดังนั้นจึงเชื่อว่าการทดสอบ สัมฤทธิ์ผลในการเรียนเพียง อย่างเดียว ย่อมไม่เพียงพอสำหรับการประเมินผล

วิธีการประเมินผลตามความคิดของของครอนบาค (Cronbach) มี 4 ขั้นตอน คือ

1. การติดตามผล (Followup Studies) แม้ว่าครอนบาค (Cronbach) ไม่เห็นด้วยกับการ ประเมินที่มีการเปรียบเทียบ แต่เขาก็คิดว่าสำหรับการศึกษาเพื่อติดตามผลนั้น ควรต้องศึกษา เปรียบเทียบกลุ่มตัวอย่าง จากการศึกษารายวิชาใดรายวิชาหนึ่งโดยเฉพาะ หรือกลุ่มตัวอย่างใน โครงการ กับกลุ่มตัวอย่างอีกจำนวนหนึ่งที่มีพื้นฐานทางชีวประวัติคล้ายคลึงกัน แล้วจึงศึกษา เปรียบเทียบดูผลที่ เกิดขึ้นระหว่าง 2 กลุ่มนี้ ว่าแตกต่างกันหรือไม่ ในความก้าวหน้าทางวิชาชีพหรือ ความก้าวหน้าทางการ ศึกษาระยะยาว ผลที่ได้จากการศึกษาแบบนี้ไม่มีผลโดยตรงในการปรับปรุง หลักสูตร หรือรายวิชาเรียน เพราะไม่ให้ผลที่อาจจะทราบได้ว่าหลักสูตรหรือรายวิชานั้นๆ ควรได้รับ การปรับปรุงด้านใดโดยเฉพาะบ้าง แต่ก็ยังมีประโยชน์ในการวางหลักสูตรใหม่ เพราะอาจใช้วิธีการ เรียนแบบหลักสูตรเดิมหรือจำกัดรายวิชา นั้นๆ

2. การวัดทัศนคติ (Attitude Measurement) การวัดทัศนคติทำได้หลายอย่าง เช่น การ สัมภาษณ์ และการใช้แบบสอบถามก็มีประโยชน์มาก แต่ควรอย่าเชื่อผลจากแบบสอบถามมากนัก ต้องดูว่า อัตราส่วนของผู้ตอบในการแสดงความคิดเห็นแต่ละข้อ มีน้ำหนักเพียงพอหรือไม่ และ ที่สำคัญก็คือ ทัศนคติเปลี่ยนแปลงได้ง่ายและผู้ตอบมีความลำเอียง (Bias) ได้มาก ถ้าผู้ตอบ มีผลประโยชน์เกี่ยวข้อง

ด้วย ถ้าถามความคิดเห็นที่ไม่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาโดยตรงๆ จะได้ผล ที่น่าเชื่อถือได้มากกว่าผลของแบบสอบถามควรดูรายละเอียดเฉลี่ยทั่วๆ ไป แทนที่จะดูรายละเอียด ของแต่ละบุคคล

3. การวัดความสามารถทั่วๆ ไป (Perficiency Measurement) การวัดความสามารถ ทั่วๆ ไป (ประสิทธิภาพ) ควรใช้แบบทดสอบมาตรฐาน ควรใช้แบบทดสอบต่างฟอร์มกับนักเรียน ต่างกลุ่มก็จะดี เพราะว่าจะได้ข้อมูลที่จำเป็นมากกว่าในเวลาเดียวกัน และประหยัดค่าใช้จ่ายมาก ด้วย การทดสอบกลุ่มประชากรควรเป็นตัวแทนประชากร และข้อทดสอบแบบเขียนตอบควรใช้วัดความสามารถเฉพาะอย่างด้วย และใช้กับกลุ่มตัวอย่างขนาดเล็กก็พอ

4. การศึกษากระบวนการ (Process Studies) การศึกษากระบวนการมีจุดมุ่งหมายในการศึกษาสิ่งที่เกิดขึ้นในโครงการ เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงโครงการให้ดีขึ้น ส่วนนี้เป็นการประเมินผลความก้าวหน้าของโครงการ ซึ่งเกิดขึ้นในขณะที่โครงการกำลังดำเนินอยู่ตามความเห็นของครอนบาคนั้น เห็นว่าการประเมินเพื่อปรับปรุงหลักสูตร หรือ รายวิชาในการเรียนการสอนควรกระทำโดยผู้เชี่ยวชาญ เมื่อปรับปรุงหลักสูตรนั้นเป็นการปรับปรุง ระดับชาติ แต่ในระดับโรงเรียนหรือท้องถิ่นนั้น ผู้สอนควรทำหน้าที่การประเมินผลโครงการเอง

ดังนั้น พอสรุปได้ว่า ตามแนวความคิดเห็นของครอนบาคนั้น การประเมินผลโครงการต้องทำการวัดหลายๆ ด้าน ไม่เพียงแต่การวัดตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้เท่านั้น ต้องพยายามวัดผลที่เกิดขึ้นอื่น ๆ ด้วย เช่น ความรู้ความสามารถทั่วๆ ไป ทักษะคิด รวมทั้งการติดตามผลของจากการประเมินผลทั้ง 4 ขั้นตอนนี้ จะเห็นได้ว่าครอนบาคให้ความสำคัญกับ การศึกษาติดตามผลมากที่สุด

5 . รูปแบบการประเมินของสเตค (Stake Model)

เป็นแบบจำลองการประเมินแบบการตัดสินคุณค่า ซึ่งสเตค (Stake) ให้ทัศนะเกี่ยวกับการประเมินผลโปรแกรมการศึกษาหรือหลักสูตรว่า ไม่ว่าจะเป็นหลักสูตรประเภทใดหรือระดับใด ควรทำการประเมินอย่างมีแบบแผน มีความละเอียดและสมบูรณ์ ทั้งนี้ก็โดยประเมินให้ครบทั้งด้านสิ่งที่มีมาก่อนหรือตัวป้อนกระบวนการ และผลที่เกิดขึ้นหรือผลผลิต โดยใช้ฐานที่สำคัญ 2 ด้าน คือ การบรรยาย และการตัดสิน และใช้การเปรียบเทียบทั้งกับมาตรฐานและกับโปรแกรมหรือหลักสูตรอื่น ๆ ทั้งนี้จะต้องจัดรูปแบบข้อมูลในรูปตารางการบรรยาย (Descriptive Matrix) และตารางการตัดสิน (Judgment Matrix)

บุญชม ศรีสะอาด (2540 : 224) ได้กล่าวไว้ว่า กระบวนการประเมิน แบ่งออกเป็น 2 ชั้น

ดังนี้

ชั้นที่ 1 พิจารณาความสัมพันธ์และความสอดคล้องของข้อมูลต่าง ๆ ในตารางการบรรยาย

ชั้นที่ 2 ตัดสินโดยเปรียบเทียบกับมาตรฐานและเปรียบเทียบกับหลักสูตรอื่น

กล่าวโดยสรุปได้ว่าการประเมินในทัศนะของสเตค เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหลาย ๆ แหล่งเพื่อนำมาจัดให้เป็นระบบระเบียบและมีความหมายในการประเมิน โดยจะต้องมีมาตรฐานที่ชัดเจน เพื่อใช้สำหรับเปรียบเทียบ

6. รูปแบบการประเมินของโพรวัส (Provus Model)

โพรวัส เสนอรูปแบบการประเมินที่เรียกว่า Discrepancy Evaluation Model สำหรับประเมินโปรแกรมต่าง ๆ ในระบบโรงเรียน โดยผู้ประเมินจะทำการเปรียบเทียบการปฏิบัติจริงกับมาตรฐานและโครงการหรือหลักสูตรที่เลือกมาประเมินจะต้องผ่านการนำไปใช้ในระยะเวลาพอสมควร เพื่อให้สามารถพิจารณาผลผลิตของหลักสูตรนั้นได้ โดยแบ่ง

การประเมินออกได้เป็น 5 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 ประเมินรายละเอียดของการออกแบบโครงการ ซึ่งได้แก่ การพิจารณาถึงจุดประสงค์ของโครงการ ทีมงานที่เกี่ยวข้อง วัสดุ สื่ออุปกรณ์ต่าง ๆ แผนการกิจกรรมตลอดจนการกำหนดผลที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการ

ขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติและการกำหนดแผนในการดำเนินงานตามโครงการ

ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินงานตามแผนการที่กำหนด

ขั้นตอนที่ 4 การติดตามผลที่เกิดขึ้นจริงจากโครงการหรือกิจกรรมที่กำหนด

ขั้นตอนที่ 5 การพิจารณาถึงค่าใช้จ่ายของโครงการหรือกิจกรรมที่กระทำ

จากขั้นตอนการประเมินทั้ง 5 ขั้นตอนดังกล่าว สามารถนำไปสู่การตัดสินใจเพื่อดำเนินการในลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง คือ

1. ดำเนินการขั้นต่อไป
2. กลับไปพัฒนางานเฉพาะในส่วนของขั้นตอนที่ได้ดำเนินการมาแล้ว
3. กลับไปเริ่มต้นงานหรือกิจกรรมนั้น ๆ ใหม่ทั้งหมด
4. ยุติกิจกรรมหรือโครงการนั้น ๆ

จากแนวคิดในรูปแบบการประเมินของโพรวัสจะเห็นได้ว่า มีความพยายามในการประยุกต์ใช้ทฤษฎีการประเมินร่วมกับทฤษฎีการจัดการในการประเมินโครงการ โดยให้การประเมินดำเนินไปในลักษณะที่เป็นพลวัต (Dynamics) ควบคู่กันไปกับการดำเนินโครงการ นับว่าเป็นการประเมินเพื่อพัฒนาโครงการและช่วยให้โครงการดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าที่จะต้องประสบความล้มเหลว

7. รูปแบบการประเมินของแฮมมอนด์ (Hammond Model)

บุญชม ศรีสะอาด (อ้างถึงใน เขาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี, 2542 : 55) แฮมมอนด์ ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการประเมินโครงการที่เป็นระบบ ประกอบด้วยมิติ 3 มิติ คือ มิติพฤติกรรม มิติ การสอนและมิตินิสถาบัน ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของโครงการหรือหลักสูตร พิจารณาจาก ปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในมิติทั้ง 3 ในการประเมินตามแนวคิดของแฮมมอนด์จะเริ่มจากการประเมิน โครงการที่กำลังดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลพื้นฐานที่จะนำไปสู่การตัดสินใจ แล้วจึง เริ่มกำหนดทิศทางและกระบวนการของการเปลี่ยนแปลง โดยการใช้นวัตกรรมหรือโครงการใหม่ โดยมี ขั้นตอนในการประเมินดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ประเมินโครงการที่กำลังดำเนินการอยู่ ในการประเมินนั้นควรทำการประเมิน ย่อยของโครงการ เช่น การประเมินระบบหลักสูตร จะประเมินเพียงรายวิชาใดวิชาหนึ่งในหลักสูตร เท่านั้น

ขั้นตอนที่ 2 นิยามลักษณะต่าง ๆ ของตัวแปรในมิติด้านการสอนและมิตินิสถาบันยกเว้น ตัวแปรทางค่าใช้จ่าย

ขั้นตอนที่ 3 กำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินพฤติกรรมที่ระบุในวัตถุประสงค์ ผลที่ได้จากการประเมินจะเป็น ตัวกำหนดพิจารณาโครงการที่เป็นอยู่ เพื่อการพิจารณานวัตกรรมต่อไป

ขั้นตอนที่ 5 ประเมินประสิทธิภาพของโครงการว่ามีมากน้อยเพียงใด วิเคราะห์ ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ เพื่อหาข้อสรุปในสิ่งที่เกิดขึ้นจริงจากแนวทางการประเมินของ แฮมมอนด์ ซึ่งเป็นแนวทางการประเมินแบบจำลองที่ช่วยตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินโครงการ ผู้ที่จะทำ การประเมิน ควรเป็นครูและผู้บริหารที่ได้รับการฝึกอบรมทางด้านประเมินโครงการเป็นอย่างดี เพื่อให้ได้ การตัดสินใจที่ถูกต้องการดำเนินโครงการ

8. รูปแบบการประเมินของอัลคิน (Alkin)

เขาวดี ราชชัยกุลวิบูลย์ศรี (2542 : 45) กล่าวว่า อัลคินได้ให้ความหมายการประเมิน หมายถึง กระบวนการของการคัดเลือก ประมวลข้อมูล และการจัดระบบสารสนเทศที่มีประโยชน์ เพื่อ นำเสนอต่อผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจ หรือเพื่อกำหนดทางเลือกในการทำกิจกรรมหรือโครงการใด ๆ

สมคิด พรหมจ้อย (2553 : 53) กล่าวว่า มาร์วิน ซี อัลคิน (Marvin C Alkin , 1969) ได้เสนอ รูปแบบการประเมิน เรียกว่า CSE (Center for the study of Evaluation Approach) จุดเน้นของการ ประเมินตามแนวความคิดของอัลคิน คือการประเมินเพื่อตัดสินใจ อัลคินได้ให้ความหมายของการประเมิน ว่า เป็นกระบวนการกำหนดขอบเขตของสิ่งที่เกี่ยวข้องกับตัดสินใจ การเลือกข้อมูลข่าวสารที่

เหมาะสม การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำไปสู่การจัดทำรายงานสรุปให้กับผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ ในการเลือกแนวทางที่เหมาะสมกับการดำเนินงานของโครงการ

เชาวิ อินโย (2553 : 131) กล่าวว่า อัลคิน ได้นำเสนอรูปแบบการประเมินที่เรียกว่า Center for the study of Evaluation Approach ขึ้นใน ค.ศ. 1969 โดยให้นิยามการประเมิน หมายถึง กระบวนการที่จะได้มาซึ่งสิ่งที่เกี่ยวข้องกับ การตัดสินใจ การเลือกพื้นฐานที่เหมาะสม การรวบรวม และวิเคราะห์ข่าวสารเพื่อรายงานข้อมูลสรุป เป็นประโยชน์ต่อผู้ทำการตัดสินใจในการเลือกหนทางต่างๆ ที่เป็นไปได้

สุวิมล ติรกานันท์ (2543: 45) กล่าวว่า รูปแบบการประเมินของอัลคิน (Alkin's Evaluation Model) เป็นกระบวนการคัดเลือก ประมวลข้อมูล และจัดระบบสารสนเทศที่มีประโยชน์เพื่อนำเสนอต่อผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ หรือเพื่อกำหนดทางเลือกในการทำกิจกรรมหรือโครงการใดๆ โดยแบ่งการประเมินเป็น 5 ส่วน

1. การประเมินสภาพของระบบที่เป็นอยู่ (System Assessment) เป็นการประเมินสภาพทั้งหมดของพื้นที่เป้าหมาย โดยนำข้อมูลที่ได้มากำหนดขอบเขตของงาน และวัตถุประสงค์

2. การประเมินเพื่อการวางแผนโครงการ (Program Planning) เป็นการประเมินก่อนเริ่มโครงการ เป็นการพิจารณาเพื่อตัดสินใจเลือกที่เหมาะสมในการดำเนินการ

3. การประเมินเพื่อดำเนินโครงการ (Program Implementation) เป็นการประเมินในระหว่างดำเนินโครงการเพื่อติดตามกำกับงานให้เป็นไปตามแผน

4. การประเมินเพื่อการปรับปรุงโครงการ (Program Improvement) เป็นการประเมินในระหว่างดำเนินโครงการเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาแก้ไข ปรับปรุงโครงการ

5. การประเมินเพื่อการยอมรับผลของโครงการ (Program Certification) เป็นการประเมินเพื่อศึกษาผลที่ได้จากโครงการ และรวบรวมข้อมูลไว้เพื่อปรับปรุง ยกเลิก หรือขยายโครงการ

จากแนวคิดตามรูปแบบการประเมินของอัลคิน จะเห็นว่าเป็นการประเมินเพื่อนำไปใช้ตัดสินใจโดยมีนักประเมินทำหน้าที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในการหาและเตรียมข้อมูล รวมทั้งสรุปและรายงานให้ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจทราบเพื่อหาทางเลือกที่เหมาะสม นับว่าเป็นการประเมินที่เป็นระบบ

9. รูปแบบการประเมินของสคริฟเว่น (Scriven's goal – free Evaluation Model)

เยาวดี วิบูลย์ศรี (2544 : 35) กล่าวว่า Scriven เสนอแบบจำลองนี้ขึ้นในปี ค.ศ.1967 โดยจำแนกการประเมินเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. การประเมินระหว่างดำเนินการ (Formative Evaluation) เป็นการประเมิน กิจกรรม หรือโครงการใดๆ ที่ปึงถึงข้อดี และข้อจำกัดที่เกิดขึ้นระหว่างดำเนินงานนั้น เพื่อนำผลไปปรับปรุงโครงการ

1. การประเมินผลรวม (Summative Evaluation) เป็นการประเมินสรุปรวมเมื่อโครงการสิ้นสุดลงเพื่อดูความสำเร็จของโครงการ

นอกจากนี้ สคริฟเวน ได้เสนอสิ่งที่ต้องประเมินออกเป็น 2 ส่วน สำคัญคือ

1. การประเมินเกณฑ์ภายใน (Intrinsic Evaluation) เป็นการประเมินคุณค่าของสิ่งเหล่านั้นในตัวของมันเอง เช่น เป้าหมาย โครงสร้าง วิธีการ ตลอดจนทัศนคติของบุคลากรที่รับผิดชอบในการดำเนินโครงการ

2. การประเมินความคุ้มค่า (Payoff Evaluation) เป็นการประเมินในส่วนที่เป็นผลที่มีต่อผู้รับบริการจากการดำเนินการโครงการ เช่น ผลที่ได้จากคะแนนสอบ หรือผลลัพธ์ด้านสุขภาพอนามัยของผู้รับบริการ

10. รูปแบบการประเมินของไทเลอร์ (Tylerian Model)

ไทเลอร์ (Tyler) เป็นนักประเมินที่ให้ความสนใจและพัฒนารูปแบบการประเมิน มาใช้ในการประเมินโครงการทางการศึกษานอกจากจะเป็นบุคคลที่มีความสำคัญทางการประเมิน แล้วยังเป็นผู้ที่ให้แนวคิดสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรอีกด้วย สำหรับความหมายของการประเมิน มี 2 ประการ คือ

1. เพื่อตรวจสอบว่าบรรลุผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของโครงการที่ได้กำหนดไว้ในรูปของจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม มากน้อยเพียงใด

2. เพื่อหาข้อมูลสารสนเทศ มาใช้ในการพัฒนาโครงการบทบาทของการประเมิน มีบทบาทสำคัญในการจัดหาข้อมูลสารสนเทศ ที่แสดงว่าการจัดดำเนินโครงการบังเกิดผลตามที่

2.1 กำหนดจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมให้ชัดเจนว่า เมื่อเสร็จสิ้นโครงการแล้ว ผู้เข้าร่วมโครงการจะต้องเกิดพฤติกรรมอะไรบ้าง อาจเป็นพฤติกรรมรายบุคคลหรือพฤติกรรมรวม กลุ่มก็ได้

2.2 กำหนดและเลือกเนื้อหาสำคัญที่จะทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการได้เกิดการ เรียนรู้แล้วมีการเปลี่ยนแปลงไปตามจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมที่กำหนดไว้

2.3 กำหนดประสบการณ์การเรียนการสอน สถานการณ์และวิธีการต่างๆที่จะทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการได้แสดงพฤติกรรมที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้

2.4 เลือกและสร้างเครื่องมือ ที่จะใช้ในการวัดพฤติกรรม ที่ได้ระบุไว้ใน จุดมุ่งหมาย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ระบุว่าได้มีการบรรลุจุดมุ่งหมายเพียงใด

2.5 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับ และใช้เป็นข้อมูลย้อนกลับเปรียบเทียบกับ จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ เพื่อการพิจารณาจุดเด่นและจุดด้อยของโครงการ

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้การประเมินตามรูปแบบนี้มีลักษณะเป็นการประเมินในระบบปิด กล่าวคือสนใจผลหรือส่วนประกอบเฉพาะ ที่จะใช้เพื่อประเมินจุดมุ่งหมาย เท่านั้นไม่คำนึงถึง

ผลอย่างอื่น ลักษณะสำคัญอีกประการหนึ่งคือเป็นการประเมินผลรวมสรุป (Summative Evaluation) ที่เน้นผลสุดท้าย มีประโยชน์ต่อการปรับปรุงโครงการน้อยมาก

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ณวีวรรณ แซ่ซี (2546) ได้ทำการประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ศึกษาสภาพการดำเนินการ ประเมินกระบวนการดำเนินงานโครงการ ประเมินผลการดำเนินงาน ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างขนาดโรงเรียน อายุของผู้บริหาร ระยะเวลาในการบริหารงาน จำนวนบุคลากร และศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นโรงเรียน ประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 264 โรงเรียนโดยผู้รับผิดชอบโครงการเป็นผู้ให้ข้อมูลผลการวิจัยพบว่า สภาพการดำเนินงานในโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียน ด้านการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ 10 องค์ประกอบ มีสภาพการดำเนินงานในระดับดีปานกลาง ด้านสภาพการดำเนินโครงการ ในด้านของงบประมาณที่ใช้ในโครงการควรปรับปรุงการดำเนินงานโครงการ ด้านกระบวนการวางแผนการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านกระบวนการดำเนินกิจกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านกระบวนการดำเนินการควบคุม ติดตามและประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง ความสัมพันธ์ระหว่างอายุของผู้บริหาร ระยะเวลาและจำนวนบุคลากรไม่มีความสัมพันธ์กับการดำเนินโครงการ ปัญหาและอุปสรรคที่พบในการดำเนินโครงการ คือขาดความร่วมมือจากชุมชน บุคลากรมีน้อย ขาดความรู้ ขาดขวัญและกำลังใจขาดที่ปรึกษาแนะนำในการปฏิบัติงาน ขาดการประสานงาน

ธีรธยา พลชา (2546) ได้ทำการประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของอำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย เป็นโครงการที่สนองนโยบายการพัฒนาด้านสาธารณสุขควบคู่ไปกับการเรียน ซึ่งสอดคล้องกับแผนกลยุทธ์เพื่อพัฒนาการสาธารณสุขของกรมอนามัย มีจุดมุ่งหมายเพื่อประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ โดยใช้รูปแบบซีบีพี (CIPP Model) เป็นแนวทางเพื่อประเมินความก้าวหน้าปัญหาและอุปสรรคของโครงการ กลุ่มตัวอย่างได้แก่บุคลากรในอำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย จำนวน 195 คน ประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน ครู นักเรียนที่เป็นคณะกรรมการ ผู้นำชุมชน ผู้ปกครองนักเรียนที่เป็นคณะกรรมการและนักเรียนที่ไม่ใช่คณะกรรมการ จากโรงเรียน 10 โรงเรียน รวมทั้งเจ้าหน้าที่สาธารณสุขจากสถานีอนามัย 4 แห่ง ผลการวิจัย พบว่า ด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการประกอบด้วยนโยบาย จุดมุ่งหมาย สภาพความต้องการ สิ่งแวดล้อม สิ่งอำนวยความสะดวกและความจำเป็น ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครู เจ้าหน้าที่สาธารณสุข นักเรียนที่เป็นคณะกรรมการโครงการ ผู้นำชุมชนและผู้ปกครองนักเรียน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ด้านปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วย สื่อ เอกสาร วัสดุ อุปกรณ์ งบประมาณและบุคลากร ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครู เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ผู้นำชุมชนและผู้ปกครองนักเรียน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางและนักเรียนที่เป็นคณะกรรมการ

โครงการมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ด้านกระบวนการ ประกอบด้วย การวางแผนการจัดการและ
กิจกรรมในการดำเนินโครงการ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครู เจ้าหน้าที่สาธารณสุข
นักเรียนที่เป็นคณะกรรมการโครงการ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ส่วนผู้นำชุมชนและผู้ปกครอง
นักเรียน มีความคิดเห็นอยู่ระดับปานกลาง ด้านผลลัพธ์ ประกอบด้วย ผลการดำเนินงาน การบรรลุ
วัตถุประสงค์ของโครงการ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครู เจ้าหน้าที่สาธารณสุขและนักเรียน
ที่เป็นคณะกรรมการโครงการ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ส่วนผู้นำชุมชนและผู้ปกครองนักเรียน มี
ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับผลการประเมินการได้รับบริการด้านสุขภาพของนักเรียนที่
ไม่ใช่คณะกรรมการ ส่วนใหญ่ได้รับบริการด้านสุขภาพ การตรวจสุขภาพ การสอนสุขศึกษาจากครู การ
เฝ้าระวังและส่งเสริมโภชนาการ ทันทสุขภาพและได้รับการดูแลด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ส่งผลต่อ
สุขภาพของนักเรียน และปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ บุคลากรส่วนใหญ่มีความคิดเห็นสอดคล้องกัน
คือ ด้านสภาวะแวดล้อม ส่วนใหญ่ภาครัฐกำหนดนโยบายมาให้ บางครั้งยากต่อการปฏิบัติและนโยบาย
ถูกกำหนดไว้แต่ปฏิบัติได้ไม่ครบตามที่กำหนด ด้านปัจจัยนำเข้า บุคลากรขาดความรู้ ความเข้าใจใน
โครงการอย่างชัดเจน งบประมาณที่สนับสนุนไม่เพียงพอ ขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
ชุมชนมีส่วนร่วมน้อย ข้อเสนอแนะคือ ควรเพิ่มงบประมาณที่สนับสนุนในการดำเนินงานตามโครงการ
เพื่อการประชาสัมพันธ์และสร้างการมีส่วนร่วมในโครงการของชุมชน ด้านกระบวนการ ขาดการ
ประสานงานระหว่างชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ขาดการวางแผนร่วมกันระหว่างคณะกรรมการ
ข้อเสนอแนะคือ ควรจัดประชุมอย่างสม่ำเสมอเพื่อหารูปแบบให้ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติเข้าใจตรงกัน และ
ด้านผลลัพธ์ โครงการยังไม่สามารถประเมินผลในระยะสั้นได้

ลตศรี คงชนะ (2546) ได้ทำการประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ โรงเรียนสังกัดเขต
พื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ใน 3 ปัจจัยคือ ความเหมาะสมของปัจจัยเบื้องต้น ความเหมาะสม
ของกระบวนการการดำเนินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพและประเมินผลผลิตของการดำเนินการ
โครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพและหาแนวทางในการพัฒนาการดำเนินโครงการโรงเรียนส่งเสริม
สุขภาพ แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการประเมินได้แก่ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้รับผิดชอบโครงการ กรรมการ
โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพที่มากจากชุมชน รวมจำนวน 399 คน เจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับอำเภอและ
สถานีอนามัย จำนวน 78 คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 จำนวน 118 คนและนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 2,3,4 และ 5 จำนวน 239 คน ผลการประเมินคือ ผลการประเมินด้านปัจจัยเบื้องต้น
พบว่าด้านที่เหมาะสมได้แก่คณะกรรมการดำเนินงานโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับอำเภอ
ระดับตำบล ผลการประเมินกระบวนการดำเนินการโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียน
พบว่าด้านที่เหมาะสม ได้แก่ด้านการประสานงาน ด้านการแต่งตั้งคณะกรรมการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ
ของโรงเรียน ด้านการจัดทำแผนงานและด้านการดำเนินงานตามแผนและโครงการที่กำหนด ผลการ
ประเมินผลผลิตของการดำเนินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ พบว่าสุขภาพด้านร่างกายที่ผ่านเกณฑ์

การประเมินคือด้านหา หิด โรคกลางเกลือ้น สุขภาพฟันและเหงือก และแนวทางการพัฒนาการดำเนินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียน ได้แก่การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการแก่คณะดำเนินงานโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพทุกระดับอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง คณะกรรมการประเมินโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับอำเภอควรประกอบด้วยบุคลากรที่มาจากโรงเรียนได้มาตรฐานระดับทอง จัดเวทีแลกเปลี่ยนการเรียนรู้

ศุภกิจ สิงหนงษ์ (2547) ได้ทำการประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพโรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอทุ่งศรีอุดม สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี มีจุดมุ่งหมายเพื่อประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี ใน 3 ด้านคือ ด้านปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการ ด้านกระบวนการปฏิบัติระหว่างดำเนินโครงการและผลผลิตของโครงการ โดยประเมินโรงเรียนในภาพรวมและจำแนกตามขนาดของโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบโครงการและครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมตามโครงการ ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนประถมศึกษาในภาพรวมมีปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาตามองค์ประกอบพบว่า ความต้องการจำเป็นของโครงการอยู่ในระดับมาก วัตถุประสงค์ของโครงการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ส่วนความเป็นไปได้ของโครงการ และความพร้อมและทรัพยากรของโครงการอยู่ในระดับปานกลาง ด้านกระบวนการปฏิบัติระหว่างดำเนินโครงการมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากและผลผลิตของโครงการมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก สำหรับโรงเรียนขนาดใหญ่ มีปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาตามองค์ประกอบพบว่า วัตถุประสงค์ของโครงการ อยู่ในระดับมาก ส่วนด้าน ความต้องการจำเป็นของโครงการ ความเป็นไปได้ของโครงการ และความพร้อมและทรัพยากรของโครงการอยู่ในระดับปานกลาง ด้านกระบวนการปฏิบัติระหว่างดำเนินโครงการมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากและผลผลิตของโครงการมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

ธิดา ฉิมพลี (2549) ได้ทำการประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี มีจุดมุ่งหมาย เพื่อประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ โดยใช้รูปแบบการประเมินแบบซิปป (CIPP Model) ประเมินโครงการในด้านสภาพแวดล้อม ด้านปัจจัยป้อน ด้านกระบวนการและด้านผลผลิต กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษาและนักเรียน รวมทั้งสิ้น 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ค่าร้อยละ คะแนนเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบค่าที (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า ด้านสภาพแวดล้อมเกี่ยวกับความเหมาะสมและสอดคล้องของวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษามีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินและครูผู้รับผิดชอบโครงการมีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ใน

ระดับมาก ผ่านเกณฑ์การประเมิน ผลการประเมินด้านกระบวนการเกี่ยวกับความเหมาะสมของกระบวนการดำเนินงานตามโครงการที่ปฏิบัติจริง ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษามีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมาก แต่ไม่ผ่านเกณฑ์ตามความคิดเห็นของครูผู้รับผิดชอบโครงการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การประเมิน ตามความคิดเห็นของผู้ปกครองและกรรมการสถานศึกษา ในเรื่องการให้บริการและเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การประเมิน ส่วนเรื่องการให้บริการและเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน ผู้ปกครองนักเรียนและกรรมการสถานศึกษามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากแต่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินและตามความคิดเห็นของนักเรียนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การประเมิน

ผลการประเมินด้านผลผลิตหรือผลงานเกี่ยวกับความสอดคล้องของผลการดำเนินโครงการกับวัตถุประสงค์ของโครงการตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบโครงการ ผู้ปกครองและกรรมการสถานศึกษามีความสอดคล้องกับผลการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การประเมิน

ผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบโครงการ ผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษาและนักเรียน พบว่าด้านบุคลากรมีบุคลากรไม่เพียงพอต่อการดำเนินโครงการ ทำให้การดำเนินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผลเท่าที่ควร บุคลากรแต่ละคนมีภาระงานมากจึงทำให้ไม่มีเวลาในการดำเนินตามโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพได้เต็มที่ โรงเรียนขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านการส่งเสริมสุขภาพจึงทำให้การส่งเสริมสุขภาพในสถานศึกษาไม่มีคุณภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาไม่ให้การสนับสนุนจึงทำให้ครูผู้รับผิดชอบโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพและบุคลากรอื่นในสถานศึกษาไม่กล้าคิดกล้าตัดสินใจและร่วมมือกัน ด้านงบประมาณมีงบประมาณจำกัดไม่เพียงพอต่อความต้องการของสถานศึกษาเนื่องจากในแต่ละปีงบประมาณที่ได้รับจัดสรรมีจำนวนน้อย จึงทำให้ยากต่อการวางแผนปฏิบัติการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ด้านวัสดุอุปกรณ์มีไม่เพียงพอต่อความต้องการของสถานศึกษา เนื่องจากงบประมาณมีจำกัดขาดวัสดุอุปกรณ์ที่เอื้อต่อการดำเนินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ จึงทำการดำเนินงานขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผลและเอกสาร คู่มือในการดำเนินงานโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพมีน้อย และด้านการดำเนินงานตามภารกิจต่างๆ ไม่มีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการ

ธีระพันธ์ ชวนจิตต์ (2549) ได้ทำการประเมินผลการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียนเทศบาล 2 (วัดโน) เทศบาลนครสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิตจากการดำเนินงาน โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียนเทศบาล 2 (วัดโน) และเพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียนเทศบาล 2 (วัดโน) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย คณะกรรมการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ จำนวน 10 คน ผู้นำนักเรียนในโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ จำนวน 20 คน คณะ

ครูและบุคลากรในโรงเรียนที่ไม่ใช่คณะกรรมการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ จำนวน 38 คน และนักเรียนที่เป็นหัวหน้าชั้นซึ่งถูกเลือกมาอย่างเจาะจง จำนวน 15 คน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านปัจจัยนำเข้า

ด้านความพร้อมและสมรรถนะขององค์กร พบว่า องค์กรมีความพร้อมในการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ถึงแม้ว่าคณะกรรมการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพร้อยละ 60 จะเข้ามาโดยไม่ได้สมัครใจ แต่ด้วยภารกิจที่รับผิดชอบและเกี่ยวข้องจึงมีความภาคภูมิใจและพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการดำเนินงาน โรงเรียนมีความพร้อมที่จะพัฒนาโดยได้กำหนดนโยบายที่ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร มีการวิเคราะห์ปัญหาก่อนการจัดทำแผนงานโครงการ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ โรงเรียนมีการพัฒนาบุคลากรที่เป็นแกนนำโดยการจัดอบรม ในด้านบทบาทหน้าที่ของผู้นำนักเรียนในโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพพบว่า ร้อยละ 56.25 มีผู้คิดเห็นว่าปฏิบัติหน้าที่อย่างสม่ำเสมอ และร้อยละ 43.75 มีความคิดเห็นว่าปฏิบัติหน้าที่แต่บทบาทไม่ชัดเจน และผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า คณะครูและนักเรียนมีส่วนสำคัญที่สุดที่จะทำให้การดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพประสบความสำเร็จ

ด้านการสนับสนุนจากชุมชนและผู้เกี่ยวข้อง พบว่า ผู้นำชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เทศบาล) ให้การสนับสนุนกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพอยู่ในระดับปานกลางประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในระดับปานกลาง กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพที่ประชาชนมีส่วนร่วมได้แก่ กิจกรรมนวดฝ่าเท้า ออกกำลังกาย กิจกรรมชุมชนคนรักสุขภาพ กิจกรรมธนาคารขยะ กิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โรงเรียนได้รับเงินทุนและทรัพยากรสนับสนุนการดำเนินงาน ทั้งจากงบประมาณของทางราชการและขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ชุมชน และเทศบาลเป็นไปอย่างต่อเนื่อง แผนงานโครงการของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของโรงเรียนและชุมชนร้อยละ 50.00 มีความเห็นว่ายู่ในระดับปานกลาง และร้อยละ 47.91 มีความเห็นว่ายู่ในระดับมาก

ด้านการวางแผนและการควบคุมการดำเนินงาน พบว่า โครงการและกลุ่มกิจกรรมด้านการส่งเสริมสุขภาพเกิดจากการร่วมคิดร่วมทำของคณะครู กิจกรรมสอดคล้องกับสภาพปัญหาของโรงเรียนและผู้รับผิดชอบในแต่ละกิจกรรมได้ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ทุกกิจกรรม โดยได้มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาและจัดทำแนวทางแก้ไข รองลงมาคือ ร่วมจัดทำแผนงานโครงการและร่วมจัดกิจกรรม โรงเรียนมีการพัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุขอย่างต่อเนื่องและได้นำกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพมาบูรณาการในการเรียนการสอน ร้อยละ 56.26 มีความเห็นว่ายู่ในระดับปานกลาง และร้อยละ 34.41 มีความเห็นว่ายู่ในระดับมาก ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมและให้ความร่วมมืออย่างต่อเนื่อง ในส่วนของผู้บริหารนั้นพบว่าร้อยละ 85.41 ได้ให้การสนับสนุน กำกับติดตามการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง การดำเนินงานมีการนิเทศติดตามโครงการของโรงเรียนอย่างต่อเนื่องและนำผลการนิเทศไปใช้ในการพัฒนางาน

ด้านเงินทุนเพื่อสนับสนุนการดำเนินงาน พบว่า ทั้งในด้านงบประมาณสนับสนุน อุปกรณ์เวชภัณฑ์ เอกสาร สื่อ มิใช่เพียงพอในการดำเนินงาน และโรงเรียนไม่ได้รับการบริจาคเงินสมทบจากผู้ปกครองและชุมชน อีกทั้งสนามเด็กเล่นและอุปกรณ์ออกกำลังกายของนักเรียนและบุคลากรมีไม่เพียงพอ แต่โรงเรียนมีแผนงาน/โครงการที่จะระดมทรัพยากรในท้องถิ่นมาสนับสนุนการดำเนินงานและกำลังอยู่ในระหว่างการดำเนินงาน

ด้านการประเมินกระบวนการการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียนเทศบาล 2 (วัดโน) ผู้วิจัยรวบรวมจากการสนทนากลุ่มพบว่า กระบวนการดำเนินงานมีระบบและขั้นตอนที่ชัดเจน เริ่มต้นจากการที่โรงเรียนได้กำหนดนโยบายที่ชัดเจนและเป็นลายลักษณ์อักษร มีโครงการ/กิจกรรมรองรับนโยบายและได้ดำเนินการครอบคลุม พัฒนาทั้งตัวบุคคลและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการส่งเสริมสุขภาพมีการจัดกิจกรรมต่างๆที่พัฒนาสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนให้เอื้อต่อการส่งเสริมสุขภาพ และเอื้อต่อการเรียนรู้ โดยทุกกิจกรรมนักเรียนมีส่วนร่วมและมีความพึงพอใจที่จะให้ดำเนินกิจกรรมต่อไป ครูได้นำกิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพลงสู่การเรียนการสอน โดยนักเรียนได้ทำโครงการ นอกจากนี้โรงเรียนยังมีกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพของนักเรียนและชุมชนเป็นโครงการที่ทำต่อเนื่องตลอดปี ด้านการปรับระบบบริการสาธารณสุขภายในโรงเรียน พบว่าครูประจำชั้นและนักเรียนที่เป็นอาสาสมัครสาธารณสุขได้ตรวจสุขภาพนักเรียนในแต่ละชั้นทุกวันโรงเรียนมีห้องพยาบาล ห้องสุขาที่สะอาด มีการส่งต่อผู้ป่วยไปยังโรงพยาบาล มีการให้ข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพแก่นักเรียนโดยการแจ้งทางหน้าเสาธง และติดป้ายนิเทศให้ความรู้ จากการสนทนากับนักเรียนพบว่านักเรียนได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้านการรักษาสุขอนามัยของส่วนตนและส่วนรวมไปในทางที่ดีขึ้นและได้นำไปใช้ในครอบครัว จากการที่โรงเรียนได้เข้าร่วมโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพนักเรียนมีความเห็นว่าโรงเรียนมีความสะอาดและเป็นระเบียบเรียบร้อย มีการเพิ่มการบริการด้านสุขภาพมากขึ้น แต่ยังมีนักเรียนบางส่วนที่ยังไม่ให้ความร่วมมือและขาดจิตสำนึกที่ดี ซึ่งโรงเรียนก็ได้พยายามแก้ไข กิจกรรมต่างๆ ด้านส่งเสริมสุขภาพจะมีนักเรียนรับช่วงในการเป็นผู้นำต่อกันไปในแต่ละปีหากผู้นำนักเรียนจบจากโรงเรียนไป จึงเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้นักเรียนมีพฤติกรรมสุขอนามัยที่ดีและเป็นกิจกรรมที่มีความต่อเนื่องและยั่งยืน

ด้านการประเมินด้านผลผลิต ผู้วิจัยรวบรวมจากเอกสาร แผนงาน/โครงการจากยุทธศาสตร์การดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียนเทศบาล 2 (วัดโน) ทำให้เกิดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพ มีการจัดทำโครงการและกิจกรรมต่างๆ โครงการปรากฏอยู่ในแผนพัฒนาการศึกษาและแผนปฏิบัติการประจำปี ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากโครงการต่างๆ เช่นสภาวะแวดล้อมของโรงเรียนมีความสะอาด เป็นระเบียบขึ้น โครงการ/กิจกรรมมีการประเมินผลเมื่อสิ้นปีการศึกษา ส่วนผลการเปรียบเทียบภาวะโภชนาการของนักเรียนปี 2546-2548 พบว่าโดยภาพรวมแล้วในสองปีแรกพบว่าภาวะโภชนาการของนักเรียนยังมีปัญหาสูงกว่าเกณฑ์ดัชนีชี้วัดของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข และในปี 2548 ปัญหาได้ลดลง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการแก้ปัญหาด้านสุขภาพนั้นมีความซับซ้อนต้องใช้เวลาในการแก้ไข

ผลการเปรียบเทียบอัตราการป่วยของโรคที่พบบ่อย ได้แก่ การเป็นเหา และ โรคผิวหนัง โดยภาพรวม แล้วการเป็นเหายังมีปัญหาค่อนข้างสูง ส่วนโรคผิวหนังปัญหาได้ลดลงทุกปีจนอยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจ

ยุทธศักดิ์ ศุภภัทรยุทธ์ (2549) ได้ทำการประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ โรงเรียนสามัคคีวิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 1 และเขต 2 การดำเนินโครงการใช้หลักการดำเนินงานแนวคิดทฤษฎีวงจรคุณภาพ (Quality Control Cycle : PDCA) ซึ่งประกอบด้วย ขั้นตอนการวางแผน การปฏิบัติตามแผน การประเมินและการตรวจสอบและการปรับปรุงแก้ไข ซึ่งการดำเนินงานครอบคลุมองค์ประกอบของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ 10 องค์ประกอบคือ นโยบายโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียน การบริหารจัดการในโรงเรียน การร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่เอื้อต่อสุขภาพ บริการอนามัยโรงเรียน สุขศึกษาในโรงเรียน โภชนาการและอาคารสถานที่ปลอดภัย การออกกำลังกาย กีฬาและนันทนาการ การให้คำปรึกษาและการสนับสนุนทางสังคมและการส่งเสริมสุขภาพของบุคลากรในโรงเรียน ผลการดำเนินการ ผลการดำเนินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพทั้ง 10 องค์ประกอบ ส่งผลให้นักเรียนได้รับการส่งเสริมสุขภาพให้มีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดีอย่างเป็นระบบต่อเนื่องและยั่งยืน ปัญหาและอุปสรรคพบว่า ส่วนใหญ่ขาดความตระหนักถึงความสำคัญของเรื่องการดูแลป้องกันและส่งเสริมสุขภาพ

จินตนา ตีอาษา (2550) ได้ทำการประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนเทศบาล ๑ วัดศรีเมือง เทศบาลเมืองนครนายก ในองค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อม ด้านปัจจัยเบื้องต้น ด้านกระบวนการและด้านผลผลิตของโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการประเมินประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน ครูและบุคลากร จำนวน 92 คน นักเรียนจำนวน 1,350 คน ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 1,350 คน คณะกรรมการประเมิน 5 คน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 15 คน ผลการศึกษาพบว่า ด้านสภาพแวดล้อม การประเมินโดยผู้บริหารและครูผ่านทุกรายการ ผลการประเมินในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก คือโครงการมีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ด้านปัจจัยเบื้องต้น ผู้บริหารและคณะครูอยู่ในระดับดี คือด้านบุคลากรมีความเหมาะสม มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการ งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ ยาและเวชภัณฑ์ ผลการประเมินโดยผ่านผู้ปกครอง อยู่ในระดับดีคือมีส่วนร่วมในการสนับสนุนจัดการและพัฒนาการศึกษาในด้านการส่งเสริมสุขภาพและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพของผู้เรียน และด้านผลผลิต การประเมินโดยผู้บริหารและครู อยู่ในระดับดี คือมีกิจกรรมพัฒนาครอบครัวอย่างหลากหลายและต่อเนื่อง การให้บริการและการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร มีการนำผลการประเมินไปปรับปรุงพัฒนาการส่งเสริมสุขภาพของนักเรียน การประเมินโดยผู้เรียน อยู่ในระดับดี คือ ผู้เรียนได้รับการฝึกทักษะในด้านต่าง ๆ มีความรู้ความเข้าใจมากขึ้นและนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี

พนัส กงกาหน (2551) ได้ทำการประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการและด้านผลผลิต และเพื่อเสนอแนวทางที่เหมาะสมในการยกระดับการดำเนินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ครู อนามัยโรงเรียน เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ผู้นำนักเรียนและผู้ปกครองนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร จำนวน 352 คน ผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านบริบท ด้านกระบวนการและด้านผลผลิตอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านปัจจัยนำเข้าอยู่ในระดับปานกลางและการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจัดทำแนวทางยกระดับโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพไว้ 4 ด้านคือ ด้านความพร้อมของแหล่งบริการสุขภาพ ด้านงบประมาณ บุคลากรและวัสดุอุปกรณ์

อบชัย เวียนวัน (2551) ได้ทำการประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียนบ้านดอแก อำเภอสระใคร จังหวัดหนองคาย มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ประเมินสภาวะแวดล้อมโครงการเกี่ยวกับความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการกับนโยบายทางการศึกษา การกำหนดนโยบายส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียน การถ่ายทอดนโยบายสู่การปฏิบัติ การจัดทำแผน โครงการและสิ่งแวดล้อม ประเมินความพร้อมในด้านปัจจัยนำเข้า ได้แก่ บุคลากร สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ อาคารสถานที่และงบประมาณ ประเมินกระบวนการดำเนินงานเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน การวางแผนโครงการ การนิเทศ ติดตามและการประเมินผล ประเมินผลผลิตเมื่อสิ้นสุดโครงการและประเมินผลกระทบของโครงการ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการประเมิน ได้แก่ ผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียนบ้านดอแก ปีการศึกษา 2551 จำนวน 50 คน ประกอบด้วย ครู จำนวน 5 คน นักเรียน จำนวน 20 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เจ้าหน้าที่สาธารณสุข จำนวน 5 คน และผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 20 คน ผลการประเมินพบว่า วัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการมีความสอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคายเขต 1 และนโยบายด้านการส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียน โดยทุกข้ออยู่ในเกณฑ์สูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ สภาวะแวดล้อมของโครงการและการกำหนดนโยบายส่งเสริม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งผ่านเกณฑ์การประเมิน ความพร้อมในด้านบุคลากร สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ อาคารสถานที่และงบประมาณ อยู่ในเกณฑ์ผ่านเกณฑ์การประเมิน กระบวนการดำเนินงานเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน การวางแผนโครงการ การนิเทศ ติดตามและประเมินผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และผลการประเมินผลผลิตของโครงการ โดยภาพรวม พบว่าอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด การประเมินภาวะโภชนาการของนักเรียน นักเรียนร้อยละ 97 มีน้ำหนักและส่วนสูงตามเกณฑ์มาตรฐาน ประเมินสมรรถภาพทางกายนักเรียน นักเรียนร้อยละ 87 มีสมรรถภาพทางกายระดับดี

จรัส เลพิมาย (2552) ได้ทำการศึกษาการดำเนินงานโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพในศูนย์เครือข่ายพัฒนาการศึกษาห้วยทราย อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินงานโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพในศูนย์เครือข่ายพัฒนาการศึกษาห้วยทราย อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ประชากรที่ใช้เป็นผู้บริหารและครู ในศูนย์เครือข่ายพัฒนาการศึกษาห้วยทราย อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ประจำปีการศึกษา 2551 จำนวน 49 คน ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้ ผู้บริหารและครูส่วนใหญ่ ได้ดำเนินงานโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ในศูนย์เครือข่ายพัฒนาการศึกษาห้วยทราย อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอนทุกด้าน โดยเฉพาะได้ดำเนินงานที่เน้นการส่งเสริมสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ด้านการศึกษา เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนได้เรียนรู้อย่างทั่วถึง จัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพและความปลอดภัยอย่างรอบด้าน การจัดการสอนสุขศึกษาในโรงเรียน ส่งเสริมให้เข้าถึงบริการสุขภาพดำเนินการตามนโยบายและข้อปฏิบัติในการส่งเสริมสุขภาพอย่างครบถ้วน ดำเนินตามนโยบายโรงเรียน มีโครงการช่วยเหลือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และส่งเสริมสุขภาพครู แต่มีเพียงส่วนน้อยที่ให้ข้อมูลว่า ไม่ได้ปฏิบัติในการส่งเสริมเจ้าหน้าที่ด้านการศึกษา และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขต่อเรื่องการสนับสนุนบุคลากรเผยแพร่ความรู้ และการได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากเขตพื้นที่การศึกษา

ธนฉัฐ ศิระวงษ์ (2552) ได้ทำการประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมคุณภาพในโรงเรียนวัดชุมแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 2 ใช้รูปแบบชิปปี้ (CIPP Model) ในด้านบริบท (Context Evaluation) ได้แก่ การประเมินจุดมุ่งหมาย สภาพความต้องการและความจำเป็น จุดเด่น จุดด้อย ด้านปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) ได้แก่ การประเมินเกี่ยวกับแนวทางและยุทธวิธีต่างๆ ทรัพยากรในการดำเนินโครงการ ด้านกระบวนการ (Process Evaluation) ได้แก่ การประเมินเกี่ยวกับการวางแผนการจัดการ และกิจกรรมในการดำเนินโครงการ และ ด้านผลลัพธ์ (Product Evaluation) ได้แก่ การประเมินผลการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ผลการประเมิน พบว่า ความคิดเห็นต่อโครงการส่งเสริมสุขภาพในด้านบริบท อยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อพบว่า ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นักเรียน และผู้ปกครองเห็นด้วยกับ การกำหนดนโยบายของโครงการส่งเสริมสุขภาพได้อย่างเหมาะสมและชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษรแยกไว้เฉพาะ ความคิดเห็นต่อโครงการส่งเสริมสุขภาพในด้านปัจจัยนำเข้า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อพบว่า ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นักเรียน และผู้ปกครองเห็นด้วยกับการที่คณะกรรมการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพมาจากการเลือกตั้งมากที่สุด ความคิดเห็นต่อโครงการส่งเสริมสุขภาพในด้านกระบวนการ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อพบว่าครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นักเรียน และผู้ปกครองเห็นด้วยกับการที่เจ้าหน้าที่สาธารณสุขสนับสนุนกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพอย่างต่อเนื่องมากที่สุดและความคิดเห็นต่อโครงการส่งเสริมสุขภาพในด้านผลลัพธ์ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อพบว่า

ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นักเรียน และผู้ปกครองเห็นด้วยกับการที่ โรงเรียนสามารถบริหารโครงการให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

มนพ ดิษฐปัญญา (2552) ได้ทำการประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพภายในโรงเรียนเทศบาลวัดป้อมแก้ว (อัครพงศ์ชนูปถัมภ์) เทศบาลเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงครามการประเมินครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อประเมินโครงการด้านสภาวะแวดล้อม ประเมินโครงการด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ประเมินโครงการด้านกระบวนการและประเมินโครงการด้านผลผลิตของโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ผลการประเมินพบว่า การประเมินโครงการด้านสภาวะแวดล้อมโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก การประเมินโครงการด้านปัจจัยนำเข้าโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก การประเมินโครงการด้านกระบวนการของโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ พบว่าผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้ปกครองและกรรมการสถานศึกษามีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากและประเมินโครงการด้านผลผลิตของโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพพบว่าผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้ปกครองและคณะกรรมการสถานศึกษามีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และนักเรียนมีพฤติกรรมในการดำเนินงานของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพอยู่ในระดับมาก

ยทธชัย ไตรราช (2552) ได้ทำการประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพโรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอทุ่งศรีอุดม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 โดยประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินซีบีพี (CIPP Model) ใน 4 ด้าน ด้านบริบท ด้านปัจจัยพื้นฐาน ด้านกระบวนการดำเนินงานและด้านผลผลิตโครงการ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้บริหารโรงเรียน ครูที่รับผิดชอบโครงการ นักเรียนและประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนประถมศึกษา ในอำเภอทุ่งศรีอุดม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 พ.ศ. 2551 ผลการวิจัย พบว่า ด้านบริบทการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์การดำเนินงานอยู่ในระดับผ่านเกณฑ์ ด้านปัจจัยพื้นฐานการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์การดำเนินงาน อยู่ในระดับผ่านเกณฑ์ ด้านกระบวนการการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์การดำเนินงาน อยู่ในระดับผ่านเกณฑ์และด้านผลผลิตอยู่ในระดับ เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์การดำเนินงาน อยู่ในระดับพอใช้

ศิรินทร์ยา เรืองยินดี (2552) ได้ทำการประเมินโครงการด้านภัยโรคไข้เลือดออกในสถานศึกษาของโรงเรียนวัดถ้ำเขาพระ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1 โดยประยุกต์ใช้รูปแบบ (Model) การประเมินผลตามแนวคิดของแบบจำลองการประเมิน CPO Model ของเยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี (2539) และรูปแบบ CIPP Model ของแดเนียล แอล สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam, 1971) โดยทำการประเมินผลโครงการรวม 3 ด้าน คือ การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) การประเมินผลกระทบ (Impact Evaluation) และการประเมินผลกระบวนการดำเนินงาน (Process Evaluation) ด้าน

ผลผลิตจากการดำเนินงานโครงการ (Product Evaluation) พบว่าโรงเรียนจัดให้มีการประชุมชี้แจงนักเรียน ครู เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ผู้ปกครองนักเรียนผู้ใหญ่บ้าน นายกองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นหรือผู้แทน โรงเรียนได้ออกคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารโครงการ โดยมอบหมายให้ครูอนามัยเป็นผู้รับผิดชอบโครงการ การจัดทำโครงการด้านภัยโรคไข้เลือดออกในสถานศึกษาของโรงเรียนวัดเขาพระซึ่งโครงการมีความสอดคล้องกับโครงการที่กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุขกำหนด มีการจัดตั้งชมรม มือปราบน้อย ตามรอยลูกน้ำ ขึ้นในโรงเรียนจำนวน 1 ชมรม ให้นักเรียนจัดทำโครงการ ลูกน้ำหาย ยุ่งลายหมด ลดไข้เลือดออก จัดสัปดาห์รณรงค์ป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ร่วมกับสถานีอนามัยและองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ในการฉีดพ่นหมอกควัน และการทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำ ยุ่งลายภาคเรียนละ 1 ครั้ง โรงเรียนได้จัดทำกิจกรรมให้นักเรียนดำเนินการสำรวจแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำ ยุ่งลาย การกำจัดลูกน้ำ ยุ่งลาย และรายงานผลการดำเนินงานในแบบบันทึกกิจกรรม ทั้งทำการสำรวจ การกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำ ยุ่งลายทั้งที่บ้านของนักเรียนและที่โรงเรียนเป็นประจำทุกวันศุกร์ โรงเรียนได้ส่งเสริมให้ครูประจำชั้น จัดกิจกรรมในชั้นเรียน ทุกชั้นเรียนและในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ โรงเรียนจัดให้มีการเขียนเรียงความ คำขวัญ และภาพวาดของนักเรียน โดยจัดร่วมกับการจัดสัปดาห์รณรงค์ ภาคเรียนละ 1 ครั้ง และโรงเรียนจัดให้มีการเรียนการสอนแบบบูรณาการในกลุ่มสาระวิชาต่างๆ เช่น วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ วิชาสุขศึกษา หรือภาษาอังกฤษ ด้านผลกระทบที่เกิดจากโครงการ (Impact Evaluation) โรงเรียนจัดให้มีการสำรวจลูกน้ำ ยุ่งลายที่พบในภาชนะต่างๆ ที่บ้านของนักเรียน และที่โรงเรียนมาปรับเป็นค่าดัชนีลูกน้ำ ยุ่งลายที่บ้าน (ค่า House Index : HI) พบว่า ค่าดัชนีลูกน้ำ ยุ่งลายที่บ้านของนักเรียนเท่ากับ 5.4 และค่าดัชนีลูกน้ำ ยุ่งลายที่โรงเรียน (ค่า Container Index : CI) เท่ากับ 0 และไม่พบนักเรียนป่วยด้วยโรคไข้เลือดออก ในด้านการดำเนินกิจกรรมการสำรวจลูกน้ำ ยุ่งลายทั้งที่บ้านของนักเรียนและที่โรงเรียนพบว่า นักเรียนมีการสำรวจลูกน้ำ ยุ่งลายที่บ้านทุกวันศุกร์ และด้านกระบวนการดำเนินงาน (Process Evaluation) โรงเรียนมีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกระดับตั้งแต่ระดับสถานีอนามัย องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น กรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครองนักเรียน ในด้านกระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามโครงการของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง กับโครงการ พบว่ามีกระบวนการวิเคราะห์ชุมชน วางแผนดำเนินงาน การดำเนินงาน การประเมินผลการดำเนินงาน ในภาพรวมระดับมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงาน มีค่าเฉลี่ยระดับมาก ซึ่งผ่านเกณฑ์การประเมิน

กัลยา เจริญราษฎร์ (2550) ได้ทำการประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อการประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพโรงเรียนเทศบาล 6 (ประชาสันติ) สังกัดเทศบาลเมืองเบตง จังหวัดยะลา ในมิติการประเมินด้านบริบท (Context Evaluation) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) ด้านกระบวนการ (Process Evaluation) และด้านประเมินผลผลิต (Product Evaluation) กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย ครู จำนวน 16 คน ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 136 คน

ผลการประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ด้านกระบวนการเกี่ยวกับการดำเนินโครงการ พบว่า ครู ผู้ปกครองนักเรียน และผู้นำนักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ด้านกระบวนการ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านย่อย พบว่า ด้านย่อยกิจกรรมในการดำเนินโครงการ มีค่าเฉลี่ยผลการประเมินสูงกว่าด้านย่อยการวางแผนและข้อมูลเชิงคุณภาพ เกี่ยวกับการดำเนินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ด้านกระบวนการ พบว่า กิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนได้ดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพมีความหลากหลาย มีกระบวนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ เริ่มต้นตั้งแต่การวางแผนในการจัดการโครงการ โดยการประชุมชี้แจงและมอบหมายงานอย่างชัดเจน จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานมีหลายฝ่าย คือ ครู นักเรียน ผู้ปกครอง เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ได้มีการรวบรวม/วิเคราะห์ปัญหาความต้องการเพื่อนำมาวางแผนการดำเนินงาน กำหนดแผนงาน/กิจกรรมเพื่อส่งเสริมสุขภาพไว้อย่างชัดเจนและครอบคลุม รวมถึงมีการคัดเลือกผู้นำนักเรียนเพื่อปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่หลังจากการวางแผนในการจัดการโครงการแล้ว โรงเรียนได้กำหนดและจัดกิจกรรมในการดำเนินการให้โครงการบรรลุไปตามวัตถุประสงค์ โดยมีการจัดกิจกรรมที่หลากหลายครอบคลุมงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ อาทิเช่น การจัดกิจกรรมการบริการสุขภาพแก่นักเรียน การจัดกิจกรรมฝึกทักษะด้านการดูแลสุขภาพ การจัดมุมความรู้ การจัดนิทรรศการ การประชาสัมพันธ์เสียงตามสาย การทดสอบสมรรถภาพนักเรียน เป็นต้น นอกจากนี้แล้วโรงเรียนยังให้ความสำคัญในการสนับสนุนส่งเสริมความรู้ด้านการส่งเสริมสุขภาพแก่นักเรียนโดยการสอดแทรกลงไป ในรายวิชาเรียน มีการเชิญวิทยากรจากภายนอกเข้ามาให้ความรู้ จัดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพให้สะอาดปลอดภัยไร้โรครวมถึงการจัดการด้านสถานที่ในโรงเรียนให้สะอาด

ผลการประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ด้านผลผลิต ข้อมูลเชิงปริมาณเกี่ยวกับการดำเนินโครงการ พบว่า ครู ผู้ปกครองนักเรียน และผู้นำนักเรียน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ด้านผลผลิต อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านย่อย พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้านย่อยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านย่อยผลกระทบต่อโครงการ ด้านย่อยภาวะสุขภาพอนามัยของนักเรียนและด้านย่อยความรู้ด้านสุขภาพอนามัยของนักเรียน และข้อมูลเชิงคุณภาพ จากแบบสัมภาษณ์ โดยการสัมภาษณ์ครู ผู้ปกครองนักเรียน และผู้นำนักเรียน เกี่ยวกับการดำเนินโครงการ ด้านผลผลิต พบว่า กิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนได้ดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ส่งผลทำให้นักเรียนและบุคลากรที่เกี่ยวข้องมีความรู้ด้านสุขภาพอนามัย ด้านการดูแลสุขภาพ การป้องกันโรค การป้องกันอุบัติเหตุและสิ่งเสพติด การออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ และการลดความเสี่ยงทางเพศ ซึ่งสามารถนำความรู้เหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ การดำเนินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพส่งผลทำให้นักเรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหลายมีสุขภาพร่างกายที่ดีมีพฤติกรรมสุขภาพที่น่าพึงพอใจ มีผลภาวะสุขภาพอนามัยของนักเรียนและบุคลากรที่น่าพึงพอใจ ทำให้ปัจจุบันนักเรียนและบุคลากรมีสุขภาพอนามัยดีขึ้นรวมไปถึงสุขภาพอนามัยของผู้ปกครอง/ชุมชนด้วย

และผลจากการดำเนินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ทำให้โรงเรียนได้พบว่าสถิติการขาดเรียนของนักเรียนลดลง มีอุบัติเหตุในโรงเรียนหรือชุมชนน้อยลง ผู้ปกครอง/ชุมชนทราบผลการดำเนินงานและให้การสนับสนุนกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียนและผลการดำเนินงานของโครงการนี้มีประโยชน์สมควรดำเนินโครงการต่อไป

สุภาพร แซ่อึ้ง (2551) ได้ทำการประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพกลุ่มโรงเรียนเอกชนสามัญ อำเภอบาง จังหวัดยะลา มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความพร้อมด้านปัจจัยพื้นฐานของโครงการ ประเมินด้านความเหมาะสมของกระบวนการดำเนินโครงการ ประเมินประสิทธิผลของโครงการ และศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพกลุ่มโรงเรียนเอกชนสามัญ อำเภอบาง จังหวัดยะลา ผลการวิจัยพบว่าความพร้อมด้านปัจจัยพื้นฐานของโครงการโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง แนวทางการดำเนินงานและวัสดุอุปกรณ์อยู่ในระดับมาก ผู้บริหารและครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการระดับปานกลาง สุขนิสัยของนักเรียนอยู่ในระดับผ่านเกณฑ์ ปัญหาเกี่ยวกับโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพที่สำคัญคืออุปกรณ์กีฬา มีน้อย และเครื่องเล่นในสนามเด็กเล่นไม่เพียงพอ นักเรียนไม่ค่อยได้รับการตรวจสุขภาพ การทดสอบสายตาและการได้ยิน นักเรียนขาดความรู้และความตระหนักในการดูแลสุขภาพอนามัยของตนเอง ข้อเสนอแนะที่สำคัญคือโรงเรียนควรจัดซื้ออุปกรณ์กีฬาและเครื่องเล่น ควรประสานไปยังเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเพื่อตรวจสุขภาพของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอและทั่วถึง ควรให้ความรู้และสร้างความตระหนักแก่นักเรียนในด้านของการดูแลสุขภาพ

จรัส เลพิมาย (2552) การดำเนินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพในศูนย์เครือข่ายพัฒนาการศึกษาห้วยทราย อำเภอมะละเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการดำเนินงานโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพในศูนย์เครือข่ายพัฒนาการศึกษาห้วยทราย อำเภอมะละเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ประชากรที่ใช้เป็นผู้บริหารและครู ในศูนย์เครือข่ายพัฒนาการศึกษาห้วยทราย อำเภอมะละเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ประจำปีการศึกษา 2551 จำนวน 49 คน ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้ ผู้บริหารและครูส่วนใหญ่ ได้ดำเนินงานโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ในศูนย์เครือข่ายพัฒนาการศึกษาห้วยทราย อำเภอมะละเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอนทุกด้าน โดยเฉพาะได้ดำเนินงานที่เน้นการส่งเสริมสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ด้านการศึกษา เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนได้เรียนรู้อย่างทั่วถึง จัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพและความปลอดภัยอย่างรอบด้าน การจัดการสอนสุขศึกษาในโรงเรียนส่งเสริมให้เข้าถึงบริการสุขภาพดำเนินการตามนโยบายและข้อปฏิบัติในการส่งเสริมสุขภาพอย่างครบถ้วน ดำเนินตามนโยบายโรงเรียน มีโครงการช่วยเหลือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และส่งเสริมสุขภาพครู แต่มีเพียงส่วนน้อยที่ให้ข้อมูลว่า ไม่ได้ปฏิบัติในการส่งเสริมเจ้าหน้าที่ด้านการศึกษา และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขต่อเรื่องการสนับสนุนบุคลากรเผยแพร่ความรู้ และการได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากเขตพื้นที่การศึกษา

วินัย จันทรลอย (2552) ประเมินโครงการ โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพโรงเรียนสุเหร่าชีรอ (ราษฎร์สามัคคี) สำนักงานเขตสะพานสูง กรุงเทพมหานครการประเมินครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพโรงเรียนสุเหร่าชีรอ (ราษฎร์สามัคคี) ในด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิตของโครงการ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 2 คน ครูและบุคลากร ผู้รับผิดชอบโครงการ จำนวน 52 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานฯ จำนวน 5 คน ผู้ปกครองนักเรียนฯ จำนวน 6 คน ผู้นำชุมชนฯ จำนวน 4 คน เจ้าหน้าที่ศูนย์บริการสาธารณสุข จำนวน 5 คน นักเรียน จำนวน 266 คน ประเมินพบว่า มีโครงการของโรงเรียนที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโรงเรียน จำนวน 8 โครงการ คิดเป็นร้อยละ 66.67 ด้าน บริบท มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หลักของโครงการ ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูและผู้รับผิดชอบโครงการ มีความสอดคล้องโดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านปัจจัยนำเข้าในการดำเนินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูและผู้รับผิดชอบโครงการมีความพร้อมหรือเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านกระบวนการปฏิบัติระหว่างดำเนินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูและผู้รับผิดชอบโครงการ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองนักเรียนผู้นำชุมชนที่เป็นคณะกรรมการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ เจ้าหน้าที่ศูนย์บริการสาธารณสุข และนักเรียน มีความสอดคล้องหรือเหมาะสม โดยรวมอยู่ในระดับมากและด้านผลผลิตของโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ มีการบรรลุวัตถุประสงค์ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูและผู้รับผิดชอบโครงการ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองนักเรียน ผู้นำชุมชนที่เป็นคณะกรรมการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ เจ้าหน้าที่ศูนย์บริการสาธารณสุข และนักเรียน มีระดับบรรลุวัตถุประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมาก ผลการดำเนินงานตามกิจกรรมและโครงการส่งเสริมสุขภาพโรงเรียนสุเหร่าชีรอ (ราษฎร์สามัคคี) มีผลต่อนักเรียนทั้ง 5 ด้านพบว่า - ด้านภาวะโภชนาการเมื่อสิ้นสุดโครงการนักเรียนมีภาวะโภชนาการเกินเกณฑ์ (อ้วน)ลดลงเหลือร้อยละ 1.00 และโภชนาการต่ำกว่าเกณฑ์ (ผอม) ลดลงเหลือร้อยละ 0.37 - ด้านการเฝ้าระวังทันตสุขภาพ นักเรียนมีปัญหาสุขภาพช่องปากลดลง เหวือกออักเสบระดับรุนแรง ลดลงจากร้อยละ 6.24 จนไม่มีความรุนแรงเลยและฟันผอที่พบว่าผุ ลดลงจากร้อยละ 9.36 เหลือเพียงร้อยละ 1.39 - ด้านการเจ็บป่วยของนักเรียนมีปัญหาลดลงจากร้อยละ 94.11 ลดลงเหลือร้อยละ 9.75 - ผลของการดำเนินงานโครงการ ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในปีการศึกษา 2552 สูงกว่าเกณฑ์ของโรงเรียน (ร้อยละ 70) ทุกชั้น ส่วนผลการเปรียบเทียบผลการเรียนเฉลี่ยชั้นประถมศึกษาปีที่ 1- ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ผลการเรียนเฉลี่ยปีการศึกษา 2552 สูงกว่าปีการศึกษา 2551 เฉลี่ยร้อยละ 4.71

กำจัต สุตโต (2553) การประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียนสังกัดเทศบาลจังหวัดสุพรรณบุรี มีวัตถุประสงค์ เพื่อประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียนสังกัดเทศบาล จังหวัดสุพรรณบุรี และเพื่อศึกษาแบบปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ของโรงเรียนที่มีผลการ

ประเมินสูงสุด กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียนครูผู้รับผิดชอบโครงการเจ้าหน้าที่
 สาธารณสุข คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองและนักเรียนโรงเรียนสังกัด เทศบาลจังหวัดสุพรรณบุรี
 ภาคเรียนที่ 2 ปี การศึกษา 2552 จำนวน 598 คนผลการวิจัยพบว่า ประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริม
 สุขภาพในภาพรวมอยู่ในระดับมากด้านบริบท โครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพอยู่ในระดับมาก การ
 กำหนดบทบาทวัตถุประสงค์มีความเป็นไปได้จริงตามแผนพัฒนาการศึกษาของเทศบาล ด้านปัจจัย
 นำเข้า โครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพอยู่ในระดับมาก โรงเรียนมีห้องพยาบาลและเครื่องเวชภัณฑ์
 ดูแลการเจ็บป่วยเบื้องต้นอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ มีการกำหนดนโยบายและการวางแผนจัด
 กิจกรรมได้อย่างเหมาะสม ด้านกระบวนการ ประชุมวางแผน เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องและการจัดกิจกรรม
 ส่งเสริมสุขภาพอย่างต่อเนื่อง รองลงมาคือ การแต่งตั้งกรรมการและการรายงานผลการประเมินโครงการ
 ทันตามระยะเวลาที่กำหนด ด้านผลผลิต โครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ อยู่ในระดับมากที่สุดการประชุม
 พยาบาลเบื้องต้นเมื่อนักเรียนเจ็บป่วย และรองลงมาอยู่ในระดับมาก การเผยแพร่ข่าวสารและการ
 ควบคุมโรคที่มาตามฤดูได้อย่างทันท่วงทีการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการบริการ
 โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพในระดับมาก การจัดให้โรงเรียนเป็นเขตปลอดบุหรี่ เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทุก
 ชนิด และรองลงมาการให้ความรู้ในเรื่องรับประทาน

ชาติรี บวรเวสสะ (2553) ประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพโรงเรียนชุมชนบึงบา
 จังหวัดปทุมธานี ปีการศึกษา 2553 มีวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ เพื่อประเมินบริบทของ
 โครงการ ปัจจัยนำเข้าในการดำเนินโครงการ กระบวนการดำเนินโครงการและประเมินผลผลิต/ผลลัพธ์
 ของโครงการ โดยใช้รูปแบบการประเมินโครงการแบบชิปปี้ (CIPP Model) กลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหาร
 โรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน ครูผู้รับผิดชอบโครงการ ครูผู้ร่วมโครงการ คณะกรรมการ
 สถานศึกษาชั้นพื้นฐาน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ถึง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เจ้าหน้าที่สาธารณสุข
 ด้านผู้บริหารโรงเรียน รองผู้บริหารโรงเรียน ครู และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข

ด้านผู้บริหารโรงเรียน รองผู้บริหารโรงเรียน ครู และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข โครงการส่งเสริม
 สุขภาพ โดยในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านบริบทเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่
 โรงเรียนมีนโยบายและแผนการส่งเสริมสุขภาพประกาศใช้อย่างชัดเจนและครอบคลุมกิจกรรมส่งเสริม
 และเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ สิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนมีความเหมาะสมที่จะดำเนินโครงการ
 ส่งเสริมสุขภาพ ด้านปัจจัยนำเข้าเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยสูงได้แก่ โรงเรียนมีความรวดเร็วในการสนับสนุนวัสดุ
 อุปกรณ์ เอกสาร สื่อ และเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ ท่านได้รับรู้และมีความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการ
 โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพเป็นอย่างดี ด้านกระบวนการเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ มีการติดตามตรวจ
 เยี่ยมจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอย่างสม่ำเสมอ และเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ กำหนดบทบาท
 ภารกิจและขั้นตอนการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพอย่างชัดเจน และด้านผลผลิต/ผลลัพธ์เรื่องที่มีค่าเฉลี่ย
 สูงที่สุดได้แก่ โรงเรียนสามารถบริหารโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมี

ประสิทธิภาพ และเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่กิจกรรมที่ปรากฏในแผนงาน/โครงการมีความก้าวหน้าตามแผนที่กำหนดไว้

ด้านคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพโดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านบริบทเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ จุดมุ่งหมายของโครงการสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนและชุมชน และเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ โครงการได้รับการยอมรับจากบุคลากรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ด้านปัจจัยนำเข้าเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยสูงได้แก่ โครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพได้รับการสนับสนุนงบประมาณอย่างเพียงพอ และเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ วัสดุอุปกรณ์เอกสาร สื่อมีความเพียงพอและเหมาะสมกับการดำเนินโครงการ ด้านกระบวนการเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ โรงเรียนกับชุมชนร่วมมือกันกำจัดการขยะอย่างเหมาะสมและปลอดภัย และเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ โรงเรียนกับชุมชนจัดหาน้ำสะอาดสำหรับดื่มและใช้อย่างเพียงพอ และด้านผลผลิต/ผลลัพธ์เรื่องที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ ผลงานของโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพมีประโยชน์เห็นควรให้ดำเนินการต่อไป และเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่กิจกรรมที่ดำเนินงานทำให้นักเรียน บุคลากรของโรงเรียนสมาชิกในชุมชนมีพฤติกรรมในการดูแลสุขภาพที่ถูกต้องมากขึ้น

ด้านนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ถึง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพโดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านบริบทเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ห้องเรียน ห้องสมุด และห้องพิเศษอื่นๆ มีแสงสว่างเพียงพอ มีอากาศถ่ายเทได้ดี และเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ โรงเรียนมีระเบียบห้ามสูบบุหรี่ที่ไม่ส่งเสริมสุขภาพเข้ามาขายในโรงเรียน ด้านปัจจัยนำเข้าเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยสูงได้แก่ ชุมชนให้การสนับสนุนทรัพยากรในการดำเนินโครงการส่งเสริมสุขภาพแก่โรงเรียน และเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ นักเรียนมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพเป็นอย่างดี ด้านกระบวนการเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ นักเรียนได้รับมอบหมายงาน ด้านการส่งเสริมสุขภาพอย่างชัดเจน และเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ โรงเรียนมีน้ำสะอาดสำหรับดื่มและใช้อย่างเพียงพอ และด้านผลผลิต/ผลลัพธ์ เรื่องที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ นักเรียนขาดเรียนเพราะเจ็บป่วยน้อยลง และเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่นักเรียนมีสุขภาพอนามัยดีขึ้น

ไชยยุทธ คำแหง (2553) ได้ทำการประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียนเทศบาล บ้านนาเหนือ โดยใช้รูปแบบการประเมินแบบชิปปี้ (CIPP Model) ประเมินโครงการในด้านสภาพแวดล้อม ด้านปัจจัยเบื้องต้น ด้านกระบวนการและด้านผลผลิต ระหว่างวันที่ 16 พฤษภาคม 2553 ถึง 31 มีนาคม 2554 กลุ่มตัวอย่าง เป็น ผู้บริหารและครูอนามัยโรงเรียน นักเรียนและผู้ปกครองนักเรียนในโรงเรียนเทศบาลบ้านนาเหนือ รวมทั้งสิ้น 517 คน ผลการวิจัยพบว่า 1. ด้านสภาพแวดล้อม เกี่ยวกับความเหมาะสมสอดคล้องของวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของโครงการ มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การประเมิน 2. ด้านปัจจัยเบื้องต้น เกี่ยวกับความเหมาะสมของงบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ตามโครงการ ห้องพยาบาลมีเวชภัณฑ์และอุปกรณ์เหมาะสม พื้นที่และอุปกรณ์เหมาะสม

เพียงพอกับการออกกำลังกาย มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน ส่วนวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้ในการจัดกิจกรรมอาหารกลางวันมีเพียงพอแต่สถานที่เอื้ออำนวยนักเรียนมีความรู้เรื่องสุขภาพสามารถให้คำแนะนำผู้อื่นได้ จัดให้มีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพแก่บุคลากรนักเรียน และชุมชน อยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การประเมิน 3.ด้านกระบวนการเกี่ยวกับความเหมาะสมของกระบวนการดำเนินงานตามโครงการที่ปฏิบัติจริง มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การประเมิน 4.ด้านผลผลิต ผลงานเกี่ยวกับความเหมาะสม และสอดคล้องของผลการดำเนินงานโครงการกับวัตถุประสงค์ของโครงการ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การประเมิน ผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานโครงการตามความคิดเห็นของครูและครูผู้รับผิดชอบโครงการ พบว่า ด้านบุคลากร ยังขาดประสบการณ์ทำให้การดำเนินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผลเท่าที่ควรจะเป็น ด้านงบประมาณ มีไม่เพียงพอในการดำเนินโครงการ ด้านวัสดุอุปกรณ์มีไม่เพียงพอกับความต้องการอันมีผลมาจากงบประมาณมีจำกัดทำให้ขาดวัสดุอุปกรณ์ที่เอื้อต่อการดำเนินงานโครงการได้ดีไม่เท่ากับความตั้งใจในบางเรื่อง ด้านการดำเนินงานตามภารกิจต่าง ๆ ด้านความร่วมมือกับชุมชน คณะครูและครูผู้รับผิดชอบโครงการไม่มีอุปสรรคในการดำเนินงานโครงการ

อนันต์ นกน้อย (2554) ที่ได้ทำการศึกษารายงานการประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียนบ้านสระตาพรหม มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อรายงานการประเมินสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation) ของโครงการ โดยรายงานความสอดคล้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ของวัตถุประสงค์กับนโยบายระดับต่าง ๆ ตามความต้องการ และจำเป็นโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียนบ้านสระตาพรหม ปีการศึกษา 2554 2.เพื่อรายงานการประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) ของโครงการโดยรายงานความเหมาะสมโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียนบ้านสระตาพรหม 3.เพื่อรายงานการประเมินกระบวนการดำเนินงาน (Process Evaluation) ใน 10 องค์ประกอบ ของโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียนบ้านสระตาพรหม และ 4.เพื่อรายงานการประเมินผลผลิต (Product Evaluation) ของโครงการโดยรายงานผลการประเมินพฤติกรรมดูแลสุขภาพ การนำความรู้ความเข้าใจไปใช้ในชีวิตประจำวัน และความพึงพอใจต่อการดำเนินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียนบ้านสระตาพรหม ผู้ให้ข้อมูลในการประเมินครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้รับผิดชอบโครงการ ครูผู้สอน พนักงานราชการ และนักการภารโรง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2-6 ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2-6 และเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ รวมกลุ่มตัวอย่างที่ได้ทั้งหมด จำนวน 113 คน ใช้แบบประเมิน CIPP MODEL ผลการประเมินโครงการภาพรวม พบว่า มีความสอดคล้อง เหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายชื่อพบว่า การประเมินความเหมาะสมของวัตถุประสงค์ของโครงการ อันดับแรกคือ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดการบริการอนามัยโรงเรียน โดยมีระบบการป้องกันอุบัติเหตุต่างๆ การปฐมพยาบาล และระบบกับ

ประเมินผลทางด้านสุขภาพอนามัยและการดำเนินการแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ได้ทัน่วงทีอย่างเหมาะสม มีความสอดคล้อง เหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการประเมินปัจจัยเบื้องต้นของโครงการ (Input Evaluation) โครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียนบ้านสระตาพรหม ปีการศึกษา 2554 ผลการประเมินโครงการภาพรวม พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายข้อพบว่า การประเมินความเหมาะสมด้านปัจจัยเบื้องต้นของโครงการ อันดับแรกคือ มีการประชุม วางแผนและแต่งตั้ง คณะกรรมการฝ่ายต่างๆ ในการดำเนินงาน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการประเมิน กระบวนการ (Process Evaluation) โครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียนบ้านสระตาพรหม ปี การศึกษา 2554 ผลการประเมินโครงการภาพรวม พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อ พิจารณาในรายข้อ พบว่า อันดับแรกคือ การให้บริการงานอนามัยในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอและ ต่อเนื่อง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด